

ACCVSATIONIS
in C. Verrem Li-
ber VII.

ORATIO DECIMA:

PARISIIS.

Apud IOANNEM LIBERT, via Diui Ioannis
Lateranensis, prope Collegium
Cameracense,

M. DC. IX.

ACCVSATIONIS

in C. V. et in L.

per VII.

ORATIO DECIMA

PARISIIS.

Apud Ioannem Libert. vii. Dni. Ioannis

Laurentii. prope Collegium

Cambricorum.

M. DC. LXX.

ACCUSATIONIS IN C.

Verrem Liber VII.

ORATIO DECIMA.

Emini video dubium esse, iudices, quin apertis-
sime C. Verres in Sicilia sacra, profanaq. om-
nia & privatim & publice spoliavit; versatusq.
sit sine ulla non modo religione, verum etiam dissimula-
tione in omni genere furandi, atque praedandi. sed quaedam
mibi magnifica, & praeclara eius defensio ostenditur: cui
quemadmodum resistam, multo mibi ante est, iudices, pro-
videndum. ita enim causa constituitur, provinciam Si-
ciliam virtute eius, & vigilantia singulari, dubijs formi-
dolosisque temporibus à fugitiis, atque à belli periculis
tutam esse servatam. Quid agam, iudices? quo accusa-
tionis meae rationem conferam? quo me vertam? ad om-
nes enim meos impetus, quasi murus quidam, boni nomē
imperatoris opponitur, novi locum: video ubi se iactatu-
rus sit Hortensius. belli pericula, tempora reipub. impera-
torum penuriam commemorabit: tum deprecabitur à vo-
bis, tum etiam pro suo iure contendet, ne patiamini talem
imperatorem populi Ro. Siculorum testimonys eripi, neve

Partea
Sumus et oratio
Constat sacro oratio
quodis, ut patet homi-
comus, qua in
militate per gustam
Ignoriam, et improbitate
atque etiam militiam
In supplicia per
condemnationem Verri
gratias (perpetuam
in arrationem cum
paginacionem
Sunt sic gutturi commodi
Locum confutacionis
possumus ducere
probatore quo est
clausula totius
accusacionis
De oratione
Ironicum est ordinem
ad ordinem etiam
Ironicum est ordinem
improbacionem
Nemini video
occurri per prolixum
sunt occupacionem
d. fashioni quam proder
atque prolixam
palestra non prima
comprobacionem
Sic uti non continetur
Sic autem sunt
sacra profana, privatim
et publice dissimulatio
in legio dissimulatio
in auxilio est in
Sic uti furari praedari
Sed quaedam
post hoc pro prolixum
fuerit motum similitudinem
Solent tamen
Ita etiam
Propter dissimulacionem
attentum singulare respondit
Quid agam
Ironicum est prolixum
adulationem cui subiectus
ratio dubitandi, translatum
invenit, Sic uti
non
per se ostendit in summam
fuerit dissimulacionem
in dissimulacionem
invenit, Sic uti
non
per se ostendit in summam
fuerit dissimulacionem
invenit, Sic uti
non

non possum
ridere et effundere
furore et timore confirmando
profectus et propter longum qui
in manifestis hinc et tunc
ob multa fortitudinem
fuit libetate

obteri laudem imperatoriam criminibus auaritia velitis.

Non possum dissimulare, iudices: timeo, ne C. Verres
propter hanc virtutem eximiam in re militari, omnia,

qua fecit, impune fecerit. Venit enim mihi in mentem,

in iudicio M. Aquilij quantum auctoritatis, quan-

tum momenti oratio M. Antonij habuisse existimatis:

sic: qui ut erat in dicendo non solum sapiens, sed etiam for-

tis, causa prope perorata, ipse arripuit M. Aquilium

constituitque in conspectu omnium, tunicamque eius a pe-

ctore abscidit, ut cicatrices populus Ro. iudicesque aspice-

rent, aduerso corpore exceptas: simul et de illo vulnere,

quod ille in capite ab hostium duce acceperat, multa dixit,

eoque adduxit eos qui erant iudicaturi, vehementer ut

vererentur, ne quem virum fortuna ex hostium telis eri-

puisset, cum sibi ipse non pepercisset, hic non ad populi Ro.

laudem, sed ad iudicium crudelitatem videretur esse seruati-

us. Hac eadem nunc ab illis defensionis ratio, viaque te-

tatur, idem queritur, sit fur, sit sacrilegus, sit flagitiorum om-

nium, vitiorumque princeps: at est bonus imperator, et

felix, et ad dubia reipublice tempora reservandus. Non autem

summo iure tecum: non dicam id, quod debeam forsitan ob-

tinere: cum iudicium certa lege sit constitutum, non quid in re

militari fortiter feceris, sed quemadmodum manus ab alie-

nis pecunijs abstinueris, abs te doceri oportere: non, inquam,

Ne quem virum
grauis ratio de iudicio
qui pro salute re-
dignitate vixit, suum caput
pericula obiectum

Hac eadem
doctrina cum Aquilij
fidei defensionis Cui
S. C. non accommodat
et per conuersionem
propter uacuum
imperatoria laude
statuit

Non agam
per praestitum
quandam reuocant
fingit si a legibus
et suo et per virtute
militari omni
diminutione ratione
ponit iuxta cum
patet 25. C. qua
clausula est per diu

sic agam, sed ita queram, quemadmodum te velle intelligo,
 quae tua opera, & quanta fuerit in bello. Quid dices? an
 bello fugitivorum Siciliam virtute tua liberatam? magna
 laus, honesta oratio. sed tamen quo bello? nos enim post id
 bellum, quod M. Aquilius confecit, sic accepimus, nul-
 lum in Sicilia fugitivorum bellum fuisse. At in Italia fuit.
 fateor, & magnum quidem, ac vehemens: num igitur ex
 eo bello partem aliquam laudis appetere conaris? num tibi il-
 lus victoria gloria cum M. Crasso, aut Cn. Pompeio
 communicanda putas? non arbitror hoc etiam deesse tua im-
 pudentia, ut quidquam eiusmodi dicere audeas. obstitisti
 videlicet, ne ex Italia transire in Siciliam fugitivorum
 copiae possent. ubi? quando? qua ex parte? cum aut navibus
 aut ratibus conarentur accedere? nos enim nihil umquam
 prorsus audiimus: & illud audiimus, M. Crassi for-
 tissimi viri virtute, consilioque factum, ne ratibus coniun-
 ctis freto fugitivi ad Messanam transire possent: a quo illi
 conatus non tantopere prohibendi fuissent, si vlla in Sicilia
 praesidia ad illorum aduentum opposita putarentur. At
 tum in Italia bellum tam prope a Sicilia, tum in Sicilia
 non fuit. Quid mirum? ne cum in Sicilia quidem fuit, eo-
 dem intervallo pars eius belli in Italiam vlla pervasit.
 Etenim propinquitas ad utram partem hoc loco profer-
 tur? utrum, aditum facilem hostibus, an contagionem

Quid dices

Insuper contentio quas
 spiritum submissum
 habere facit, ac de Bra-
 re virtutem, romi mittitur
 de illud per hanc submis-
 bello gladiatores, in-
 fugitivorum quod de Sicilia
 gestum est, a M. Crasso
 Cn. Pompeio prope bellum
 opibus et illis

obstitisti

omnes quo M. Crasso
 pro se de ratione
 illud de illi potestatem
 videris, statim resisti
 integritatem, a solo
 bella confecti, laudis
 et tubum Crasso
 quod prohibere in
 fugitivi transire
 in Sicilia

At tum

de re a M. Crasso
 de provincia tunc cum
 de Sicilia in multitudine
 et illud ipsum in pro-
 oratore de parata Sicilia
 cum armis Sicilia paratam
 dimidiata distulit
 cum aditum fuisse
 legatum fugitivum
 in Sicilia per Crasso
 et contagionem
 illud belli non
 fuisse Sicilia in multitudine
 et illud in multitudine
 fuisse in multitudine
 de re a M. Crasso

imitandi eius belli periculosam fuisse? aditus omnis ho-
minibus sine ulla facultate navium, non modo disinctus,
sed etiam clausus fuit: ut illis, quibus Siciliam propinquā
fuisse dicis, facilius fuerit ad Oceanum pervenire, quam
ad Peloridem accedere. contagio autem ista servilis belli,
cur abs te potius, quam ab his omnibus, qui ceteras pro-
vincias obtinuerunt, pradicatur? an quod in Sicilia iam
ante bella fugitivorum fuerunt? at ea ipsa causa est cur

Nam postea

afficitur causa Siciliae
tranquillitatis
et locum Siciliae
Introducit ad hoc praetorem
ad hoc quoque impastor
quidam contra legem
habuisse et Domitium
sententia capite parvo
eius qui locum est
ab exemplo quodquidam
deus quodamque
manuscriptum, et

ipsa provincia minimo in periculo sit, et fuerit. Nam
posteaquam illinc M. Aquilius decessit, omnium insti-
ta, atque edicta pratorum fuerunt eiusmodi, ut ne quis
cum telo servus esset. Vetus est quod dicam, et propter se-
veritatem exempli nemini fortasse vestrum inauditum: L.

Domitium praetorem in Sicilia, cum aper ingens ad eum
allatus esset, admiratum requisisse, quis eum percussisset:
cum audisset pastorem cuiusdam fuisse, eum ad se vocari
iussisse: illum cupide ad praetorem, quasi ad laudem, atque ad
premium accurrisse: quasise Domitium, qui tantam
bestiam percussisset? illum respondisse, venabulo. statim
deinde iussu praetoris in crucem esse sublatum. durum hoc
fortasse videatur, neque ego ullam in partem dispuo: tan-
tum intelligo, maluisse Domitium crudelem in animad-
vertendo, quam in praetermittendo dissolutum videri. Er-
go his institutis provincia iam tum, cum bello fugitivorum

Dugo hic

confirmatio iussu
quo et allata est
anno quo praetor
Domitius praetor
habuit Siciliae

tota Italia arderet, homo non acerrimus, nec fortissimus, Cn. Norbanus in summo otio fuit. per facile enim sese Sicilia tuebatur, ne quod in ipsa bellum posset existere. etenim cum nihil tam coniunctum sit, quam negotiatores nostri cum Siculis, usu, re, ratione, concordia: & cum ipsi Siculiores suas ita constitutas habeant, ut his pacem expediat esse; imperium autem populi Ro. sic diligant, ut id immi-
nui, aut commutari minime velint; cumque hac ab seruorum bello pericula, & pratorum institutis, & domino-
rum disciplina promissa sint: nullum est malum domesticum, quod ex ipsa provincia nasci possit. Quid igitur? nulline motus in Sicilia seruorum Verre pratore? nullane con-
fensiones facta esse dicuntur? nihil sane, quod ad S. P. Q. R. peruenerit: nihil, quod iste Romam publice conscripserit: &
tamen coeptum esse in Sicilia moueri aliquot locis seruitium suspicor. id adeo non tam ex re, quam ex istius factis, de-
creti que cognosco. Ac videte, quam non inimico animo sim acturus: ego ipse hec, quae ille querit, quae adhuc num-
quam audistis, commemorabo, & proferam. In Trio-
chialino, quem locum fugitui iam ante tenuerunt, Leoni-
da cuiusdam Siculi familia in suspicionem vocata est co-
iurationis: res delata ad istum. statim (ut par fuit) iussus eius homines, qui nominati erant, comprehensi sunt, ad-
ductique Lilybaeum: domino denuntiatum est, ut adesset.

videatur, ^{ut in iudicio moratur} ut homines servos, ^{ut ipse qui iudicabat} ut ipse qui iudicabat, ut
 statim è medio supplicio dimiserit, ^{ut eius facinoris dam-} ut eius facinoris dam-
 natos servos, quos ad omnium liberorum caput, ^{et san-} et san-
 guinem pertineret. ^{O praeclarum imperatorem, nec iam} O praeclarum imperatorem, nec iam
 cum M. Aquillio fortissimo viro, sed vero cum Paulis,
 Scipionibus, ^{Mariis conferendum!} Mariis conferendum! tantumne vidisse in
 metu, periculoque provincia? cum servitiorum animos in
 Sicilia suspensos propter bellum Italia fugitivorum vi-
 deret; ne quis se commovere auderet, quantum terroris
 iniecit? ^{comprehendi iussit} comprehendi iussit, quis non pertimescat? causam
 dicere: quid servis tam formidolosum? fecisse
 videri pronuntiant: exortam videtur flammam paucorum
 dolore, ac morte restinxisse. Quid deinde sequitur?
 verbera atque ignes, et illa extrema ad supplicium dam-
 natorum, metum ceterorum, cruciatus et crux. hisce om-
 nibus suppliciis sunt liberati. Quis dubitet, quin servo-
 rum animos summa formidine oppresserit? cum videret
 ea facilitate praetorem, ut ab eo servorum, sceleris, con-
 iurationisque damnatorum vita, vel ipso carnifice inter-
 nuntio, redimeretur. Quid? hoc in Apolloniensi Aristo-
 damo? quid? in Leone Imasarensi non idem fecisti? quid?
 iste motus servorum, bellicae subita suspicio, utrum tibi
 tandem diligentiam custodienda provincia an novam ra-
 tionem improbiissimi questus attulit? ^{Haeciensis Eume-} Haeciensis Eume-

O praeclarum

Proinde in laudibus et
 reuerentia non possunt quiescere
 sed et in iudicio et in
 iudicio et in iudicio

Comprehendi

Proinde in laudibus et
 reuerentia non possunt quiescere
 sed et in iudicio et in iudicio

Quia Dubitet

Proinde in laudibus et
 reuerentia non possunt quiescere
 sed et in iudicio et in iudicio

Quid hoc

Colligunt alia eundem famam
 quibus formosa quorundam
 nonnulla duntaxat iudicia
 quaedam testimonium per
 quodam corruptum iudicem
 confirmant. Itaque illa
 promissa in eo iudicio illo
 metu non custodit sed praedicta
 provinciae iudicantur

278

unde nobilis hominis ^{qui dicitur fuisse} et honesti, magna pecunia villicus
 cum impulsu tuo insimulatus esset, HS. LX. millia a domi-
 no accepisti: quod nuper ipse iuratus docuit, quemadmo-
 dum gestum esset. Ab equite Rom. C. Matrino absente,
 cum is esset Roma, quod eius villicos, pastoresq. tibi in sus-
 picionem venisse dixeras, HS. centum millia abstulisti, dixit
 hoc L. Flavius, qui tibi eam pecuniam numeravit, pro-
 curator C. Matrini: dixit ipse C. Matrinius: dicet vir
 clarissimus Cn. Lentulus censor, qui Matrini honoris
 causa, recenti negotio ad te litteras misit, mittendasque cu-
 ravit. Quid? de Apollonio Diocli filio Panormitano, cui
 Gemino cognomen est. prateriri potest? ecquid hoc tota Si-
 cilia clarius? ecquid indignius? ecquid manifestius pro-
 ferri potest? quem is, si Panormus venit, ad se vocari, et
 detribunalitari iussit, concursu magno, frequentiaque
 conuentus. Homines statim loqui, mirari, quod Apollo-
 nius homo pecuniosus tamdiu ab isto maneret integer: ex-
 cogitavit; nescio quid attulit. profecto homo diues repente
 a Verre non sine causa citatur: expectatio summa om-
 nium, quidnam id esset: cum exanimatus subito ipse ac-
 currit cum adolescente filio: nam pater grandis natu iam-
 diu lecto tenebatur. nominat iste servum, quem magistrus
 pecoris esse diceret: eum dicit coniurasse, et alias familias
 concitasse, is omnino servus in familia non erat. eum sta-

menter, ut dissolute factum criminer: si quid vindicatum
seuerè est, ut ex eo crudelitatis inuidiam colligam. non agā
istatione: tua sequar iudicia: tuam defendam aucto-
ritatem, quoad tu voles. simul, ac tute ceperis tua iudicia
rescindere, mihi succensere desinito. meo enim iure conten-
dam, eum qui suo iudicio condemnatus sit, iuratorum iu-
dicium sententiis damnari oportere. Non defendā Apol-
loni causam, amici atque hospitis mei, ne tuum iudicium
videar rescindere: nihil de hominis frugalitate, virtute,
diligentia dicam: prætermittam illud etiam, de quo antea
dixi: fortunas eius is a constitutus fuisse, familia, pecore,
villis, pecunis creditis, ut nemini minus expediret, vllis
in Sicilia tumultum, aut bellum commoueri. non dicam
ne illud quidem, si maxime in culpa fuerit Apollonius,
tamen in hominem honestissimum civitatis honestissima,
tam grauer animaduerti causâ indicta non oportuisse:
nullam inuidiam in te, ne ex illis quidem rebus concitabo.
cum esset talis vir in carcere, in tenebris, in squalore, in
sordibus, tyrannicis interdictis tuis patri exacta etate,
et adolescenti filio adeundi ad illum miserum potestatem
nunquam esse factam. etiam illud præteribo, quod nesci quā
Panormum veneris illo anno, et sex mensibus (nam tam
diu fuit in carcere Apollonius) toties ad te senatum Pa-
normitanum adisse supplicem cum magistratibus, sacer-

dotibusque publicis, orantem, atque obsecrantem, ut ali-
quando ille miser, atque innocens calamitate illa liberare-
tur. relinquam hac omnia; quae si velim persequi, facile
ostendam tua crudelitate in alios, omnes tibi aditus mis-
ericordiae iudicum iam pridem esse praeclosos. omnia igitur

ista cōcedam, et remittam. prauideo enim, quid sit defen-
surus Hortensius. fatebitur apud istum, neque senectutem
patris, neque adolescentiam filij, neque lacrymas viri, que
plus valuisse, quam vilitatem, salutemque provincia: di-
cet remp. administrari sine metu, ac seueritate non posse:
queret quam ob rem fasces pratoribus preferantur? cur
securae datae? cur carcer adificatus? cur tot supplicia sine
in improbos more maiorum constituta? quae cum omnia
grauiter, seuerēque dixerit, quare cur hunc eundē Apo-
lonium Verres idem, repentē, nulla noua re allata, nulla
defensione, sine causa de carcere emitti iusserit? tantum
in hoc crimine suspicionis esse affirmabo, ut iam ipsis iudi-
cibus sine mea argumentatione coniecturam facere per-

mittam, quod hoc genus prædandi quam indignū, quam
ad magnitudinem questus immensum, infinitūque est
videatur. Nam quæ iste in Apollonio fecit, ea primum
breuiter cognoscite quot & quanta sint: deinde hac expen-
dite, atque æstimate pecunia reperietis, idcirco hac in uno
homine pecunioso tot constituta, ut ceteris formidines si-

280

incommodorum, atque exēpla periculorum pro-

ponerentur. Primum insimulatio est repentina, capitalis,

atque invidiosi criminis. Statuite, quāti hoc putetis, et quā

multo redemisse. Deinde crimen sine accusatore, sententia

sine consilio, damnatio sine defensione, aestimate harum re-

rum omnium pretia: et cogitate in his iniquitatibus unum

basisse Apollonium, ceteros profecto multos ex his incom-

modis pecunia se liberasse. Postremo tenebrae vincula, car-

cere, inclusum supplicium, atque a conspectu parentum,

ac liberum, denique a libero spiritu, et cōmuni luce seclu-

sum. Hac vero, quae vel vita redimi recte possunt, aestima-

re pecunia non queo, hac omnia sero redemit Apollonius,

iam merore, ac miseriis perditus: sed tamē ceteros docuit

ante istius avaritia, ac sceleri occurrere. Nisi vero existi-

mais hominem pecuniosissimum sine aliqua causa qua-

stus iniectum ad tam incredibile crimen, aut sine eadem

causa repente e carcere emissum; aut hoc praeclandi genus

ab isto in illo vno adhibitum, ac tentatum; et non per il-

lum omnibus pecuniosis Siculis metum propositum, et

iniectum. Cupio mihi, indices, ab illo subiici, quoniam de

militari eius gloria dico, si quid forte praetereo. Nam mihi

videor de omnibus iam rebus eius gestis dixisse, quae qui-

dem ad belli fugitivorum pertineret suspicionem: certe pri-

bil sciens praetermisi. Habetis hominis consilia, diligetiam,

et cum

et cum

et cum

et cum

et cum

et cum

et cum

et cum

et cum

et cum

et cum

et cum

et cum

et cum

et cum

et cum

et cum

et cum

et cum

et cum

et cum

et cum

et cum

et cum

et cum

et cum

et cum

^{vigilantiam custodiam defensionemque provinciae sum-}
^{ma illuc persinet ut sciatis quoniam plura genera sunt}
^{imperatorum ex quo genere iste sit. Ne diutius in tanta}

No diutius

^{penuria virorum fortium talem imperatorem ignorare}

^{possitis non ad Q. Maximi sapientiam neque ad illius}

^{superioris Africani in re gerenda celeritatem neque ad}

^{huius qui postea fuit singulare consilium neque ad Paul-}

^{lirationem ac disciplinam neque ad C. Marii vim atque}

^{virtutem sed ad aliud genus imperatorum sane diligenter}

^{retinendum et conservandum quae so cognoscite. Iunius}

^{primum laborem qui vel maximus est in re militari in-}

^{duces et in Sicilia maxime necessarius accipite quam fa-}

^{cilem sibi iste et iucundum ratione consilioque reddiderit.}

^{Primum temporibus hibernis ad magnitudinem frivo-}

^{rum et ad tempestatum vim atque imbrum praclarum}

^{sibi hoc remedium comparat. urbem Syracusas elegerat:}

^{cuius hic situs atque hac natura esse loci calique dicitur}

^{ut nullus umquam dies tam magna turbulentiaque tem-}

^{pestate fuerit quin aliquo tempore solem eius diei homi-}

^{nes viderent. hic ita vivebat iste bonus imperator hibernis}

^{mensibus ut eum non facile non modo extra tectum sed}

^{ne extra lectum quidem quisquam videret ita diei brevi-}

^{tas coniugiis noctis longitudo stupris et flagitiis coter-}

^{batur. cum autem ver esse coeperat cuius initium iste non}

à Faunio

*et sic globa quoniam est in
 solutione rursus agnoscitur
 videtur fuisse fuisse
 quo confirmari fuisse
 potest quod non
 aut aliter non
 crederet fuisse*

*Imperatorum genera
 proprii et idcirco
 quibusque
 et illis
 et illis*

et merum

*Ingenio et virtute
 et virtute
 et virtute
 et virtute
 et virtute*

et unum

*Statina Gloria dicitur
 Salustii et Ciceronis
 immensissima in
 pulcherrima et
 omniumque
 cuiusmodi
 tantum
 in publico
 magis
 dignum facit*

Cum autem

*propterea in
 provincia quod
 et illis
 et illis
 et illis*

enim ius abesse videbatur a foro, neque indicia; sed vis,
& crudelitas, & bonorum acerba, atq; indigna direptio.

Hunc tu igitur imperatorem esse defendis, Hortensius? huius
furta, rapinas, cupiditatem, crudelitatem, superbiam,
scelus, audaciam, rerum gestarum magnitudine, atque
imperatoris laudibus tegere conaris? Hic scilicet est me-
tuendum, ne ad exitum defensionis tuae vetus illa Anto-

niana dicendi ratio, atque auctoritas proferatur: ne ex-
citetur Verres, ne denudetur à pectore, ne cicatrices po-
pulus Ro. aspiciat, ex mulierum morſu, veſtigia libidinis
atque nequitiae. Dii faciant, ut rei militaris, ut belli men-
tionem facere audeas, cognoscantur enim omnia iſtius ara-
illa vetera, ut non ſolum in imperio, verùm etiam in ſi-

pendijs qualis fuerit intelligatis. renouabitur prima illa
 militia, cum iste è foro abduci, non, ut ipse predicat, per-
 duci solebat. aleatoris Placentini castra commemorabun-
 tur: in quibus cum frequens fuisset; tamen ere dirutus
 est. multa eius in stipendijs damna proferentur; qua ab

isto, ætatis fructu dissoluta, & compensata sunt. Iam vero
cum in eiusmodi patientia turpitudinis aliena, non su-
satietate obduruisset, qui vir fuerit, quos præsidia, quam
munita pudoris, & pudicitia, vi & audacia ceperit, quid
me attinet dicere; aut coniungere cum istius flagitio cuius-
quam prætereà dedecus? non faciam, indices, omnia ve-

tera praetermittam: duo sola recentia sine cuiusquam in-
 famia ponam, ex quibus coniecturam facere de omnibus
 possitis. unum illud, quod ita fuit illustre, notumque om-
 nibus, ut nemo tam rusticanus homo L. Lucullo, et M.
 Cotta cos. Romam ex ullo municipio vadimonij causa
 venerit, quin sciret iura omnia populi Ro. nutu, atque ar-
 bitrio (belidonis meretricula gubernari: alterum, quod
 cum paludatus exisset, vota pro imperio suo, commu-
 nique populi Ro. nuncupasset, noctu stupri causa lectica
 in urbem introferri solitus est ad mulierem, nuptam, uni,
 propositam omnibus, contra fas, contra auspicia, contra
 omnes diuinas, atque humanas religiones. O di immor-
 tales, quid interest inter mentes hominum, et cogitationes
 ita mihi meam voluntatem, spemque reliqua vite vestra
 populiue Ro. mandauit, sic eos accepi, ut me omnium of-
 ficiorum obstringi religione arbitrarer. Ita quaestor sum
 factus, ut mihi honorem illum tum non solum datum, sed
 etiam creditum ac commissum putarem. sic obtinui qua-
 esturam in prouincia Sicilia, ut omnium oculos in me unum
 coniectos arbitrarer: ut me, quaesturamque meam, quasi
 in aliquo orbis terra theatro persari existimarem: ut om-
 nia semper, quae incunda videntur esse, non modo his ex-
 traordinarijs cupiditatibus; sed etiam ipsi natura, ac ne-
 cessitati denegarem. Nunc sum designatus edilis, habeo

^{indebito quid nro. impetitum a quiritibus munus fieri}
 rationem quid a pop. Rom. acceperim: ^{docti} ^{liberali} **mibi** ludos san-
^{magnifico apparatu a quiritibus tibi munus fieri}
 ctissimos maxima cum caeremonia Cereri, **Liberi**, **Libera-**
^{prodest ad prolium} ^{deam, fœdum}
 que faciendos: ^{hora long} ^{spirituale} ^{consuetudinem} ^{qui statim post obitum} ^{duum fructum} ^{justi tibi}
 mibi Floram matrem populo plebique Ro-
^{ludorum} ^{summa iura} ^{et} ^{liberorum}
 ludorum celebritate placandâ: ^{magistratus} ^{in curia rogatus} ^{nam qui} ^{et} ^{summi} ^{et} ^{liberorum}
 mibi ludos antiquissimos,
 qui primi Romani sunt nominati, maxima cum dignitate,
^{magistratus} ^{in curia rogatus} ^{nam qui} ^{et} ^{summi} ^{et} ^{liberorum}
 ac religione Ioui, Iunoni, Minervaeque esse faciendos: mibi
^{ludorum} ^{summa iura} ^{et} ^{liberorum}
 sacrarum aedium procurationem, mibi totam urbem tuen-
^{magistratus} ^{in curia rogatus} ^{nam qui} ^{et} ^{summi} ^{et} ^{liberorum}
 dam esse commissam: ob earum rerum laborem, ^{et} ^{solici-}
^{magistratus} ^{in curia rogatus} ^{nam qui} ^{et} ^{summi} ^{et} ^{liberorum}
 tudinem fructus illos datos, antiquiorem in Senatu sen-
^{magistratus} ^{in curia rogatus} ^{nam qui} ^{et} ^{summi} ^{et} ^{liberorum}
 tentie dicende locum, togam praetextam, ^{et} ^{sellam} ^{curulem},
^{magistratus} ^{in curia rogatus} ^{nam qui} ^{et} ^{summi} ^{et} ^{liberorum}
 ius imaginis ad memoriam, posteritatemque prodendam.
^{magistratus} ^{in curia rogatus} ^{nam qui} ^{et} ^{summi} ^{et} ^{liberorum}
 Ex his ego rebus omnibus, iudices, ita ^{et} ^{mibi} ^{deos} ^{omnes}
^{magistratus} ^{in curia rogatus} ^{nam qui} ^{et} ^{summi} ^{et} ^{liberorum}
 propitios esse velim, ut tamen si mibi iucundissimus est honos
^{magistratus} ^{in curia rogatus} ^{nam qui} ^{et} ^{summi} ^{et} ^{liberorum}
 populi; tamen nequaquam tantum capio voluptatis, quan-
^{magistratus} ^{in curia rogatus} ^{nam qui} ^{et} ^{summi} ^{et} ^{liberorum}
 tum solitudinis, ^{et} ^{laboris}: ut hac ipsa ^{et} ^{adilitas}, ^{no} ^{quia}
^{magistratus} ^{in curia rogatus} ^{nam qui} ^{et} ^{summi} ^{et} ^{liberorum}
 necesse fuerit, alicui candidato data, sed ^{et} ^{quia} ^{sic} ^{oportue-}
^{magistratus} ^{in curia rogatus} ^{nam qui} ^{et} ^{summi} ^{et} ^{liberorum}
 rit, recte collocata, ^{et} ^{iudicio} ^{populi} ^{digno} ⁱⁿ ^{loco} ^{posita}
^{magistratus} ^{in curia rogatus} ^{nam qui} ^{et} ^{summi} ^{et} ^{liberorum}
 esse videatur. Tu cum esses praetor renunciatus quoquo mo-
^{magistratus} ^{in curia rogatus} ^{nam qui} ^{et} ^{summi} ^{et} ^{liberorum}
 do (mitto enim, ^{et} ^{praetereo}, quid tum sit actum) sed cum
^{magistratus} ^{in curia rogatus} ^{nam qui} ^{et} ^{summi} ^{et} ^{liberorum}
 esses renunciatus, ut dixi, ^{no} ^{ipsa} ^{praconis} ^{voce} ^{excitatus}
^{magistratus} ^{in curia rogatus} ^{nam qui} ^{et} ^{summi} ^{et} ^{liberorum}
 es, qui te toties seniorum, iuniorumque centurijs illo honore
^{magistratus} ^{in curia rogatus} ^{nam qui} ^{et} ^{summi} ^{et} ^{liberorum}
 affici pronuntiavit, ut hoc putares, aliquam reip. partem
^{magistratus} ^{in curia rogatus} ^{nam qui} ^{et} ^{summi} ^{et} ^{liberorum}
 tibi creditam? annum tibi illum unum, domo carendum
^{magistratus} ^{in curia rogatus} ^{nam qui} ^{et} ^{summi} ^{et} ^{liberorum}
 esse meretricis? Cum tibi sorte obtigisset, ut ius diceres:

cap. 11a

sanctissimus deus deus
 et deus deus deus deus
 et deus deus deus deus
 et deus deus deus deus

Ca. cum

et deus deus deus deus
 et deus deus deus deus
 et deus deus deus deus
 et deus deus deus deus

lariam te, cum Romam venisses, esse facturum? ne illud
 quidem quisquam poterat suspicari, te habere in Italia
 maritimum fundum, & ad fructus deportandos onera-
 riam navem comparare. eiusmodi de te voluisti sermonem
 esse omnium, palam ut loquerentur, te illam navem parare,
 qua praeda ex Sicilia deportaret, & quae de ea furta, qua
 reliquisses, commeares? Verum haec omnia, si doces navem
 de tua pecunia edificatam, remitto, atque concedo. sed hoc,
 homo amentissime, non intelligis priore actione ab istis ipsis
 Mamertinis tuis laudatoribus esse sublatum? Nam dixit
 Heius princeps civitatis, princeps istius legationis, quae ad
 suam laudationem missa est, navem tibi operis publicis
 Mamertinorum esse edificatam, eique faciendae Senato-
 rem Mamertinum publicè praefuisse. Reliqua est materies.
 hanc Rheginis, ut ipsi dicunt (tamen si tu negare non potes)
 publice, quod Mamertini materiem non habent, impera-
 visti. Si & ex quo fit navis, & qui faciunt, imperio tibi
 tuo, non pretio praesto fuerunt, ubi tandem isthuc latet,
 quod tu de tua pecunia dicis impensum? At Mamertini
 in tabulis nihil habent. primum video potuisse fieri, ut ex
 erario nihil darent (etenim vel Capitolium, sicut apud
 maiores nostros factum est, publicè gratis coactis fabris,
 operisque imperatis, exedificari, atque effici potuit) deinde
 id quoque perspicio, quod & ostendam cum istos produxero,

ipforum ex litteris, multas pecunias isti erogatas in ope-
rum locationes falsas, atque inanes, esse perscriptas. Nam
illud minime mirum est, Mamertinos, à quo summum
beneficium acceperant, quem sibi amiciores, quam populo
Ro. esse cognouerant, eius capiti litteris suis pepercisse. Sed
si argumento est Mamertinos pecunias tibi non dedisse,
quia scriptum non habent; sit argumento tibi gratis con-
stare nauem, quia, quid emeris, aut quid locaueris, scri-
ptum proferre nō potes. At enim idcirco nauem Mamer-
tinis non imperasti, quod sunt fœderati. dū approbent, ha-
bemus hominem in Fecialium manibus educatum, vni-
us prater ceteros in publicis religionibus fœderum sanctum,
et diligentem. omnes, qui ante te pratores fuerunt, de-
dantur Mamertinis, quod ijs nauem contra pactionem
fœderis imperarint. Sed tamē tu sancte homo, ac religiose,
cur Taurominitanis item fœderatis nauē imperasti? an
hoc probabis, in equa causa populorum sine pretio variū
ius, et disparem condicionem fuisse? Quid si eiusmodi esse
hæc duo fœdera duorum populorum, indices, doceo, ut
Taurominitanis nominatim cautum, et exceptum sit
fœdere, ne nauem dare debeant: Mamertinis in ipso fœ-
dere sanctum, atque perscriptum sit, uti nauem dare ne-
cesse sit? istum autem contra fœdus et Taurominitanis
imperasse, et Mamertinis remisisse? num cui dubium po-

^{in iudicio vel ad praesidium officio a C. C. aduocatum aduocatum}
^{in iudicio vel ad praesidium officio a C. C. aduocatum aduocatum}
^{in iudicio vel ad praesidium officio a C. C. aduocatum aduocatum}
 aut in praesidio esset, te pratore, per triennium Mamertini
 dederunt? Denique cum ex senatusconsulto, itemque ex
 lege Terentia, & Cassia frumentum aequabiliter emi ab
 omnibus Sicilia ciuitatibus oporteret; id quoque munus
 leue, atque commune Mamertinis remisisti. Dices, fru-
 mentum Mamertinos non debere. quomodo non debere?
 an, ut ne venderent? non enim erat hoc genus frumenti ex
 eo genere, quod exigeretur, sed ex eo, quod emeretur. Te
 igitur auctore, & interprete, ne foro quidem & com meatu
 Mamertini populum Ro. iuuare debuerunt. Quae tandem
 ciuitas fuit, quae deberet? qui publicos agros arant, certum
 est quid ex lege censoria dare debeant, cur ijs quidquam
 praeterea ex alio genere imperauisti? Quid decumani? nu-
 quid praeter singulas decumas ex lege Hieronica debent?
 cur ijs quoque statuisti, quantum ex hoc genere frumenti
 empti darent? qui sunt immunes, y certe nihil debent. at
 ijs non modo imperasti, verumetiam, quo plus darent qua
 poterant, hac sexagena millia modium, quae Mamertinis
 remiseras, addidisti. Neque hoc dico, ceteris non recte im-
 peratum esse. Mamertinis, qui erant in eadem causa, &
 quibus superiores omnes pratores item ut ceteris, impe-
 perarant, pecuniâque ex senatusconsulto, & ex lege dis-
 soluerant, his dico non recte remissum. at ut hoc beneficium
 quemadmodum dicitur, trabali clauo figeret, cum consilio

288
causam Mamertinorum cognoscit; & de consilij sententia Mamertinis se frumentum non imperare pronuntiat. Audite decretum mercenarij pratoris ex ipsius commentario, & cognoscite, quanta in scribendo gravitas, quanta in constituendo iure sit auctoritas. Recita commentarium. Libenter ait se facere: itaq; perscribit. Quid, si hoc verbo non esset usus, libenter? nos videlicet inuitum te questum facere putaremus? At de consilij sententia. praeclarum recitari consilium iudices audistis. utrū vobis consilium recitari tandem pratoris videbatur, cum audiebatis nomina? an praedonis improbissimi societas, atque comitatus? En foederum interpretes, societatis pactores, religionis auctores. numquam in Sicilia frumentum publice est emptum, quin Mamertinis pro portione imperaretur, ante quam hoc delectum, praeclarumque consilium iste dedit, ut ab his nummos acciperet, ac sui similis esset. Itaque tantum valuit istius decreti auctoritas, quantum debuit eius hominis, qui, à quibus frumentum emere debuisse, ijs decretum vendidisset, Nam statim L. Metellus, ut isti successit, ex C. Sacerdotis & Sext. Peducei instituto, ac litteris, frumentum Mamertinis imperavit. tum illi intellexerunt, se id, quod à malo auctore emissent, diutius obtinere non posse. Age porrò tu, qui te tam religiosum existimari voluisti interpretem foederum, cur Tan-

rominitanis frumentum, cur Netinis temperasti? quarum
ciuitatum utraque fœderata est. ac Netini quidem sibi
non defuerunt. nam simulac pronuntiasti libenter te Ma-
mertinis quidem remittere; te adierunt, & eandem suam
causam fœderis esse docuerunt. tu aliter decernere eadem
in causa non potuisti. pronuntias Netinos frumentum
dare non oportere: & ab his tamē exigis. Cedo mihi eiusdē
prætoris litteras, & rerum decretarū frumenti imperati,
& rerum decretarū tritici empti. Quid potius in hac tan-
ta, ac tã turpi inconstãtia suspicari possumus, iudices, quã
id, quod necesse est, aut isti à Netinis pecuniam, cum pos-
ceret, non datam: aut id esse actum, ut intelligerent Ma-
mertini, benè se apud istum tam multa pretia ac munera
collocasse, cum idem alij iuris ex eadem causa non obtine-
rent? Hic mihi etiam audebit mentionem facere Mamer-
tina laudationis? in qua quam multa sint vulnera, quis
est vestrum, iudices, quin intelligat? primum, in iudijs,
qui decem landatores dare non potest, honestius est ei, nul-
lum dare, quam illum quasi legitimum numerum consue-
tudinis non explere. tot in Sicilia ciuitates sunt, quibus tu
per triennium præfuisi: arguunt cetera: pauca, & parua
metu repressa silent: una laudat. hoc quid est, nisi intelli-
gere, quid habeat utilitatis vera laudatio? sed tamen ita,
Verres, provincia præfuisi, ut hac utilitate necessario tibi
sit caren-

289
 sit carendum. Deinde, id quod alio loco antè dixi, quæ est
 ista tandè laudatio, cuius laudationis legati principes, &
 publicè tibi nauem edificatam, & priuatim seipsos abs te
 spoliatos, expilatósque esse dixerunt? Postremo quid aliud
 isti faciunt, cum te soli ex Sicilia laudant, nisi testimonio
 nobis sunt, te omnia sibi esse largitū, quæ tu de rep. nostra
 detraxeris? Quæ colonia est in Italia tam bono iure? quod
 tam immune municipium, quod per hos annos tam com-
 moda vacatione sit usum omniū rerum, quam Mamer-
 tina ciuitas per trienniū? soli, ex fœdere quod debuerunt,
 non dederunt: soli, isto pratore omnium rerum immunes
 fuerunt: soli, in istius imperio ea condicione vitæ fue-
 runt, ut populo Ro. nihil darent, Verri nihil denega-
 rent. Verum ut ad classem, quo ex loco sum digressus, re-
 uertar: accepisti à Mamertinis nauem contra legem; re-
 misisti contra fœdera. ita in una ciuitate his improbus
 fuisti: cum & remisisti, quod non oportebat; & accepisti,
 quod non licebat. exigere te oportuit nauem, quæ contra
 pradones; non quæ cū prada nauigaret: quæ defenderet,
 ne prouincia spoliaretur; non quæ noua prouincia spolia
 portaret. Mamertini tibi & urbē, quo furti undiq; por-
 tares; & nauem, quæ exportares, præbuerunt. illud tibi
 oppidum receptaculum præde fuit: illi homines testes, cu-
 stodesq; furtorum: illi tibi & locum furtis, & furtorum
 vehiculum comparauerunt. Itaque ne tum quidem, cum

classē avaritia, ac nequitia tua perdidisti, navem Mamerthinis imperare ausus es: quo tempore in tanta inopia navium tantaq; calamitate provincia, etiam si precario essent rogandi; tamen ab his impetraretur. reprimebat enim tibi & imperandi vim, & rogandi conatum præclara illa non populo Ro. reddita biremis, sed pratori donata Cybea. ea fuit merces imperij, auxilij, iuris, consuetudinis, fœderis. Habetis unius civitatis firmū auxilium amissum, ac venditum pretio. cognoscite nunc novam prædandi rationem, ab hoc primum excogitatam. Sumptū omnem in classē frumento, stipendio, ceterisque rebus, suo quaque Nauarcho civitas semper dare solebat. is neque ut accusaretur à navis committere audebat; & civibus suis rationem referre debebat: ille in omni negotio, non modolabore, sed etiam periculo suo versabatur. Erat hoc, ut dico, factitatum semper, nec solum in Sicilia, sed in omnibus provinciis etiam in sociorum, & Latinorum stipendio, ac sumptu; tum cum illorum auxilijs uti solebamus. Verres post imperium constitutum primus imperavit, ut ea pecunia omnis à civitatibus sibi adnumeraretur: ut is eam pecuniā tractaret, quem ipse præfecisset. cui potest esse dubium, quamobrem & omnium consuetudinem veterem primus immutaris, & tantam utilitatem per alios tractanda pecunia neglexeris, & tantam difficultatem cum

crimine, molestiam cum suspicione susceperis? Deinde alij
quaestus instituuntur ex uno genere nauali; videte quam
multi: accipere à ciuitatibus pecunias, ne nautas darent:
pretio certo missos facere nautas: missorum omne stipen-
dium lucrari: reliquis quod deberet, non dare. Hac omnia
ex ciuitatum testimonijs cognoscite. Recita testimonia ci-
uitatum. Huncine hominem? huncine impudentiam iu-
dices? huncine audaciam? ciuitatibus pro numero mili-
tum pecuniarum summas describere, certū pretium sex-
centenos nummos nautarū missione constituere. quos qui
dederat, commeatum totius aetatis abstulerat. iste quod
et nauta nomine pro stipendio, frumentoq; acceperat, lu-
crabatur. itaque quaestus duplex, unius missione fiebat.
Atque hac homo amentissimus in tanto pradonū impetu,
tantoque periculo prouincia sic palam faciebat, ut et ipsi
pradones scirent, et tota prouincia testis esset. Cū propter
istius hanc tantam auaritiam, nomine classis esset, in Si-
cilia, re quidem vera naues inanes, quae pradam pratori,
non quae pradonibus metum afferrent; tamen, cum P. Ce-
secius et P. Tadius decem nauibus his semiplenis nau-
garent; nauem quandam piratarum prada refertam non
ceperunt, sed abduxerunt onere suo plane captam, atque
depressam. Erat ea nauis plena iuventutis formosissima,
plena argenti facti atq; signati, multa cum stragula veste.

Hac una navis à classe nostra non capta est, sed inuenta ad Megaridem: qui locus est non longe à Syracusis. quod ubi isti nuntiatum est, tametsi noctu cum mulierculis iacebat ebrius; erexit se tamen, & statim quaestori, legatoq; suo custodes misit complures, ut omnia sibi integra quam primum exhiberetur. Appellitur navis Syracusas: expectatur ab omnibus: supplicium sumi de captivis putatur. iste quasi praeda sibi aduecta, non prae donibus captis: si qui senes aut deformes erant, eos in hostium numero ducit: qui aliquid forma, atatis, artificijq; habebant, abducit omnes: nonnullos scribis suis, filio, cohortiq; distribuit: symphoniacos homines sex cuidam amico suo Romam numerum misit. nox illa tota exinanienda naui consumitur. Archipiratam ipsum videt nemo, de quo supplicium sumi oportuit: hodieq; omnes sic habent persuasum (quid eius sit, vos coniectura quoque assequi debetis) istum clam à piratis ob hunc archipiratam pecuniam accepisse. Coniectura bona est. iudex esse bonus nemo potest, qui suspitione certa non movetur. hominem nostis, consuetudinemq; omnium tenetis: qui ducem praedonum, aut hostium ceperit, quam libenter eum palam, ante oculos omnium esse patiatur. Hominem in tanto conventu Syracusis vidi neminem, iudices, qui archipiratam captum vidisse se diceret; cum omnes, ut mos est, ut solet fieri, concurrerent, quarerent, videre cu-

perent. Quid accidit, cur tantopere iste homo occultaretur, ut eum ne casu quidem quisquam aspicere posset? erant homines maritimi Syracusis, qui cum saepe istius ducis nomen audissent, cum eum saepe timuissent, cū eius cruciatus atque supplicio pascere oculos, animumq; exsaturare vel-
lent: potestas aspiciēdi nemini facta est. Unus plures praedonū duces viros cepit P. Servilius, quam omnes antea. Ecquando igitur isto fructu quisquam caruit, ut videre piratam captum non liceret? At contra, quacumque iter fecit, hoc iucundissimum spectaculum omnibus victorū, captorūq; hostium praebebat. Itaque ei concursus undiq; fiebant, ut non modo ex his oppidis, qua ducebantur, sed etiam ex finitimis visendi causa convenirent. Ipse autem triumphus quamobrem omnium triumphorū gratissimus populo Romano fuit, atque iucundissimus? quia nihil est victoria dulcius: nullum est autem testimonium victoria certius, quam quos saepe metueris; eos te victos ad supplicium duci videre. Hoc tu quamobrem non fecisti? quamobrem ita iste pirata celatus est, quasi eum aspicere nefas esset? quamobrem supplicium non sumpsisti? quam ob causam hominem reservast? ecquem audisti in Sicilia antea captum archipiratam, qui non securi percussus sit? unum cedo auctorem tui facti: unius profer exemplum. vivum tu archipiratam servabas, quem per triumphum, credo,

quem ante currum tuum duceres. neque enim quidquam erat iam reliquum, nisi ut classe populi Ro. pulcherrima amissa, provinciâque lacerata, triumphus navalis tibi decerneretur. Age porro, custodiri ducem pradonum novo more, quam securi fereri omnium exemplo magis placuit. Quae sunt iste custodia? apud quos homines? quemadmodum est asseruatus? Latomias Syracusanas omnes audistis, plerique nostis. opus est ingens, magnificum regum ac tyrannorum: totum est ex saxo in mirandam altitudinem depresso, & multorum operis penitus exciso. nihil tam clausum ad exitus, nihil tam septum undique, nihil tam tutum ad custodias nec fieri, nec cogitari potest. in has Latomias, si qui publicè custodiendi sunt, etiam ex ceteris oppidis Sicilia deduci imperatur. Eo quod multos captivos cines Ro. coniecerat, & quod eodem ceteros piratas contrudi imperarat; intellexit, si hunc subdititium archipiratam in eandem custodiam dedisset; fore ut à multis illis in Latomias verus ille dux quereretur. itaque hominem huic optima, tutissimaque custodia non audet committere. denique Syracusas totas timet: amandat hominem: quo? Lilybaeum fortasse. video: tamen homines maritimos non planè reformidat. minime, iudices. Panormum igitur? audio. quamquam Syracusis, quoniâ in Syracusano captus erat, maxime, si minus supplicio affici, at custodiri oportebat.

ne Panormum quidem. Quid igitur? quo putatis? ad homines à piratarum metu, & suspitione alienissimos, à navigando rebusq; maritimis remotissimos, ad Centuripinos, homines maxime mediterraneos, summos aratores, qui nomen numquam timuissent maritimi prædonis; unum te prætor horruissent Apronium terrestrem archipiratam. Et, ut quivis facile perspiceret, id ab isto actum esse, ut ille suppositus facile & libenter se illū, qui non erat, esse simularet; imperat Centuripinis, ut is victu, ceterisque rebus quam liberalissime, commodissimeque habeatur. Interea Syracusani homines periti, & humani, qui non modo ea, quæ perspicua essent, videre, verū etiam occulta suspicari possent; habebant rationem omnes quotidie piratarū, qui securi ferirentur: quam multos esse oporteret, ex ipso navigio, quod erat factum sex remorū numero, coniciebant. Iste, quod omnes, qui artificij aliquid habuerant, aut forma, removerat, atque abduxerat; reliquos si, ut consuetudo est, uniuersos ad palum alligasset; clamorem populi fore suspicabatur; cum tanto plures abducti essent, quam relictī. propter hanc causam cum instituisset alios alio tempore producere; tamen in tanto conuentu nemo erat, quin rationem, numerumq; haberet, & reliquos non desideraret solū, sed etiam posceret, & flagitaret. Cum maximus numerus deesset; tum iste homo nefarius in eorum locum,

quos domum suam de piratis abduxerat, substituere, & supponere coepit ciues Romanos; quos in carcerem antea conieceret. quorū alios Sertorianos milites fuisse insimulabat, & ex Hispania fugientes ad Siciliam appulsos esse dicebat: alios, qui à prædonibus erant capti, cum mercaturas facerent, aut aliam ob causam navigarēt, sua voluntate cum piratis fuisse arguebat. Itaque alij ciues Ro. ne cognoscerentur, capitibus obuolutis è carcere ad palū, atq; ad necem rapiebantur: alij cum à multis ciuibus Ro. cognoscerentur, ab omnibus defenderentur; securi feriebantur. Quorum ego de acerbissima morte, crudelissimoque cruciatu dicam, cum eum locum tractare coepero; & ita dicam, ut si me in ea querimonia, quam sum habiturus, de istius crudelitate, & de ciuium Ro. indignissima morte, non modo vires, verum etiam vita deficiat, id mihi præclarum & iucundum putem. Hac igitur est gesta res, hac victoria præclara. myoparone piratico capto, dux liberatus, symphoniaci Romam missi, formosi homines, & adolescentes, & artifices domum abducti: in eorum locū, & ad eorum numerum ciues Ro. hostilem in modum cruciati, & necati: omnis vestis ablata: omne aurum, & argentum & ablatum, & auersum. At quemadmodum ipse sese induit priore actione! qui tot dies tacuisset, repete in M. Annij hominis splendidissimi testimonio, cum is

ciues

243
ciues Ro. dixisset, & archipiratam negasset securi esse percussam, exsiluit cōscientia sceleris, & furore ex maleficijs concepto excitatus: dixit se, quod sciret sibi crimini datum iri, pecuniam accepisse, neq; de vero archipirata sumpsisse supplicium, ideo securi non percussisse: domi esse apud sese archipiratas dixit duos. O clementiam populi Ro. seu potius patientiam miram ac singularem. ciuem Ro. securi esse percussam, Annius eques Ro. dicit: taces. archipiratā negat: fateris. fit in eo gemitus omnium, & clamor: cum tamen à presenti supplicio tuo se continuit populus Ro. & repressit, & salutis tue rationem iudiciū seueritati reseruauit. Qui sciebas tibi crimini datum iri? quamobrem sciebas? quamobrem etiam suspicabare? inimicū habebas neminem si haberes, tamen non ita vixeras, ut metū iudiciū propositum habere deberes. Ante, id quod fieri solet, conscientia timidum, suspiciosumque faciebat? qui igitur, cum esses cum imperio, iam tum iudiciū & crimen horrebas: reus cum tot testibus coarguare, potes de damnatione dubitare? Verū si crimen hoc metuebas, ne quis abs te suppositum esse diceret, qui pro archipirata securi feriretur; utrum tandem tibi ad defensionem firminus fore putasti? in iudicio, coactu, atq; efflagitatu meo producere ad ignotos, tanto post, eum quem archipiratam esse diceres? an recēire, Syracusis apud notos, inspectante Siciliā panē

totâ securi ferire? vide, quid intersit, utrum faciendum fuerit. in illo reprehensio nulla esse potuit: hic defensio nulla est. itaque illud semper omnes fecerunt: hoc quis ante te, quis præter te fecerit, quæro? Piratam vinum tenuisti. quæ ad finem? dum cum imperio fuisti. quamobrem? quam ob causam? quo exemplo? cur tamdiu? cur inquam ciuibus Romanis, quos pirata ceperant, securi statim percussis, ipsis piratis lucis usuram tam diuturnam dedisti? Verum esto. sit tibi illud liberum omne tempus, quod cum imperio fuisti: etiamne priuatus, etiamne reus, etiamne pæne damnatus, hostiû duces priuatâ in domo retinuiisti? Unû, alterum mensem, prope annum: denique domi tuæ piratæ, à quo tempore capti sunt, quoad per me licitû est, fuerunt, hoc est, quoad per M. Aciliû Glabrionem licitum est, qui postulante me, produci, atq; in carcerem condi imperauit. Quod est huiusce rei ius? quæ consuetudo? quod exemplû? hostem acerrimum, atque infestissimum populi Ro. seu potius communem hostem gentium, nationûque omnium, quisquam omnium mortaliû priuatus intra mœnia domi suæ retinere poterit? Quid si pridie, quàm à me tu coactus es confiteri, ciuibus Ro. securi percussis prædonum ducem viuere, apud te habitare: si, inquam, pridie domo tua profugisset, si aliquam manum contra populum Ro. facere potuisset. quid diceres? apud me habitauit: mecum fuit:

ego illum ad iudicium meum, quo facilius crimen inimicorum diluere possem, viuum atque incolumen reſeruauī. Itane verò? tu tua pericula communi periculo defendes? tu ſupplicia, quæ debentur hoſtibus victis, ad tuum, non ad populi Ro. tempus conferes? populi Ro. hoſtis priuatis cuſtodijs aſſeruabitur? At etiam qui triumphant, eòq; diutius viuos hoſtium duces ſeruant, ut bis per triumphum ductis pulcherrimum ſpectaculum, fructumque victoriæ populus Ro. percipere poſſit: tamen cùm de foro in Capitolium currum flectere incipiunt, illos duci in carcerem iubent: idẽmque dies & victoribus imperij, & victis vitæ finem facit. Et nunc credo eſſe dubiũ, quin tu id commiſſurus non fueris; præſertim, cùm ſtatuiſſes, ut ais, tibi cauſſam eſſe dicendã, ut ille archipirata non potius ſecuri feriretur, quàm quod erat ante oculos poſitum, tuo periculo viueret. Si enim eſſet mortuus, tu qui crimẽ ais te metuiffe, quero, cui probares? cùm conſtaret, iſtum Syracuſis ab nullo viſum eſſe Archipiratam, ab omnibus deſideratum: cùm dubitaret nemo, quin abs te pecunia liberatus eſſet: cũ vulgo loquerentur, ſuppoſitum in eius locũ, quem pro illo probare velles: cũ tute faſſus eſſes, te id crimen tanto ante metuiffe: ſi eum diceres eſſe mortuum, quis te audiret? qui nunc cùm viuum iſtum neſcio quem produces, tamen te irrideri vides. Quid, ſi auſugieſſet? ſi vincla rupiſſet? ita

aut Nico ille nobilissimus pirata fugit, quem P. Servilius, qua felicitate ceperat, eadem recuperavit. quid diceret? Verū hoc erat: si ille semel verus archipirata securi percussus esset, pecuniam illam non haberes: si hic falsus esset mortuus, aut profugisset, non esset difficile alium in suppositi locum supponere. Plura dixi, quā volui, de illo archipirata, & tamen ea quæ certissima sunt huius criminis argumenta, prætermisi. volo enim mihi totum esse crimen hoc integrum. est certus locus, certa lex, certum tribunal, quo hoc reſeruetur. Hac tanta prada auctus, mancipijs, argento, veste locupletatus, nihilo diligentior ad classem ornandam, milites reuocandos, alendosq; esse cœpit: cum ea res non solum provinciae saluti, verū etiam ipsi pradae esse posset. Nam æstate summā, quo tempore ceteri prætores obire provinciam, & circumcurſare consueverunt, aut etiam in tanto pradonum metu, & periculo ipsi navigare: eo tempore ad luxuriam, libidineſq; suas domo sua regia, quæ Regis Hieronis fuit, quæ prætores uti solent, cōtentus non fuit. tabernacula, quemadmodum consueverat temporibus æstivis, quod ante à iam demonstravi, carbaſeū interea velis collocari iussit in littore: quod est litus in insula Syracusis post Arethusa fontem, propter ipsum introitum, atque ostium portus, amœno sane & ab arbitris remoto loco. Hic dies æstivos sexaginta prætor populi Ro. custos

defensorque provincia sic vixit, ut muliebria quotidie con-
uiuia essent; vir accumberet nemo, prater ipsum & pra-
textatum filium. tametsi rectè sine exceptione dixeram,
virum, cum isti essent, neminem fuisse. nonnumquã etiam
libertus Timarchides adhibebatur: mulieres autem nu-
pta nobiles prater unam mimi Isidori filiam, quã iste pro-
pter amorem ab Rhodio tibicine abduxerat, Pippa quadã,
uxor Æschrionis Syracusani: de qua muliere plurimi
versus, qui in istius cupiditatem facti sunt, tota Sicilia
per celebrantur: erat & Nice facie eximia, ut predica-
tur, uxor Cleomenis Syracusani. hanc Cleomenes vir a-
mabat: veruntamen huius libidini aduersari nec poterat,
nec audebat: & simul ab isto donis, beneficijsq; plurimis
deuinciebatur. illo autem tempore iste, tametsi ea est homi-
nis impudentia, quam nostis: ipse tamen, cum vir esset Sy-
racusis, uxorem eius parum poterat animo soluto ac libero
tot in acta dies secum habere. itaque excogitat rem singu-
larem. naues, quibus legatus præsuerat, Cleomeni tradit:
Classi populi Rom. Cleomenem Syracusanũ præesse iubet,
atq; imperat. hoc eo facit, ut ille non solum abesset à domo
tum, cum nauigaret: sed etiam libenter cū magno honore,
beneficioq; abesset: ipsi autem remoto, atque ablegato viro,
non libertus quàm antè (quis enim umquã istius libidini
obstitit?) sed paullo solutiore tamen animo secum illam

haberet, si non tamquam virum, at tamquam amulum remouisset. Accipit naueis sociorum, atque amicorū Cleomenes Syracusanus. Quid primū aut accusem, aut querar, indices? Siculōne homini legati, quaestoris, pratoris denique potestatem, honorem, auctoritatem dari? Si te impediēbat ista conuiuiorum, mulierūque occupatio: ubi quaestores? ubi legati? ubi ternis denarijs aestimatum frumentum? ubi muli? ubi tabernacula? ubi tot tantāque ornāmēta magistratibus & legatis à senatu populoq; Ro. permissa & data? denique ubi praefecti & tribuni tui? Si ciuis Rom. dignus isto negotio nemo fuit, quid ciuitates, quae in amicitia, fidēque populi Ro. perpetuò manserant? ubi Segestana? ubi Centuripina ciuitas, quae tum officijs, fide, vetustate, tum etiam cognatione populi Rom. nomen attingunt? O dij immortales! quid, si harum ipsarum ciuitatū militibus, nauibus, nauarchis, Syracusanus Cleomenes iussus est imperare? non omnis honos ab isto dignitatis, aequitatis, officijque sublatus est? Ecquod in Sicilia bellū gessimus, quin Centuripinis socijs, Syracusanis hostibus uteremur? atq; haec omnia ad memoriā vetustatis, non ad contumeliam ciuitatis referri volo. Itaque ille vir clarissimus, summusq; imperator M. Marcellus, cuius virtute capta, misericordia cōseruata sunt Syracusae, habitare in ea parte urbis, quae insula est, Syracusanum ne-

minem voluit. hodie inquam Syracusanū in ea parte habitare non licet. est enim locus, quem vel pauci possunt defendere. committere igitur eum non fidelissimis hominibus noluit: simul quod ab illa parte urbis nauibus aditus ex alto est. quamobrē qui nostros exercitus sapē excluderant, ijs claustra loci committenda non existimauit. Vide quid intersit inter tuam libidinem, maiorūque auctoritatem: inter amorem, furorēq; tuum, & illorum consiliū, atq; prudentiam. illi aditum littoris Syracusanis ademerunt: tu maritimum imperium concessisti. illi habitare in eo loco Syracusanum, quo naues accedere possent, voluerunt: tu classi & nauibus Syracusanum praesse voluisti. quibus illi urbis suae partem ademerunt, ijs tu nostri imperij partem dedisti: & quorum sociorū opera Syracusani nobis dicto audientes sunt; eos Syracusanis dicto audiētes esse iussisti. Egreditur Centuripina quadriremi Cleomenes ē portu: sequitur Segestana nauis, Tyndaritana, Herbitēsis, Heracliensis, Apolloniensis, Haluntina, praecleara classis in speciem, sed inops, & infirma propter dimissionem propugnatorum, atque remigum. tamdiu in imperio suo classem iste praetor diligens vidit, quamdiu conuiuium eius flagitiosissimum prateruecta est. ipse autem, qui visus multis diebus non esset, tum se tamen in conspectum nautis paulisper dedit. Stetit soleatus praetor populi Rom. cum pallio

purpureo, tunicaq; talari, mulierculâ nixus in litore. Iam hoc ipso istû vestitu Siculi, ciuesq; Romani permulti sapè viderunt. Posteaquam pauliû prouecta classis est, & Pachynû quincto die deniq; appulsa est: nauta fame coacti, radices palmarum agrestium, quarum erat in illis locis, sicut in magna parte Sicilia, multitudo, colligebant, & his miseri perditique alebantur. Cleomenes autem, qui alterû se Verrem cum luxuriâ, atq; nequitiâ, tum etiam imperio putaret: similiter totos dies, in litore tabernaculo posito perpotabat. Ecce autem repente, ebrio Cleomene, esurientibus ceteris, nuntiatur, piratarum naues esse in portu Edisse. nam ita is locus nominatur. nostra autem classis erat in portu Pachyni. Cleomenes autem, quod erat terrestre præsidium non re, sed nomine, sperabat ijs militibus, quos ex eo loco deduxisset, explere se numerum nautarû, & remigiû posse. reperta est eadem istius hominis auarissimæ ratio in præsidijs, quæ in classibus. nã erant perpauci reliqui; ceteriq; dimissi. princeps Cleomenes in quadriremi Centuripina malum erigi, vela fieri, præcidi anchoras imperauit: & simul, ut se ceteri sequerentur, signû dari iussit. hac Centuripina navis erat incredibili celeritate velis. nam scire, isto prætore nemo poterat, quid quæque navis remis facere posset: etsi in hac quadriremi propter honorem & gratiam Cleomenis minimè multi remiges, & milites deerant.

297
deerant. Euolarat iam è conspectu fere fugiens quadrire-
mis, cum etiam tunc cetera naues suo in loco moliebantur.
Erat animus in reliquis. quamquam erant pauci, quo-
quo modo sese res habebat, pugnare tamen se velle clama-
bant: & quod reliquum vitae viriūmq; fames fecerat, id
ferro potissimum reddere volebant. Quod si Cleomenes
non tanto ante fugisset; aliqua tamen ad resistendum ratio
fuisset. erat enim sola illa navis constrata, & ita magna,
ut propugnaculo ceteris posset esse. quæ, si in prædonum pu-
gna versaretur, urbis instar habere, inter illos piraticos
myoparones videretur. sed tunc inopes relictī à duce, præ-
fectoq; classis, eundem necessario cursum tenere cœperunt.
Pelorum versus, ut ipse Cleomenes, ita ceteri nauigabant:
neq; ita tamen tam prædonum fugiebant impetum, quam
imperatorem sequebantur. Tum ut quisq; in fuga postre-
mus, ita periculo princeps erat. postremam enim quamq;
navem pirata primam adoriebantur. ita prima Haluti-
norum navis capitur, cui præerat Haluntinus homo no-
bilis Philarchus; quē ab illis prædonibus Locrenses postea
publice redemerunt: ex quo vos priore actione iurato rem
omnem, causamq; cognostis: deinde Apolloniensis navis
capitur, & eius præfectus Anthropinus occiditur. Hæc
dum aguntur, interea Cleomenes iam ad Pelori litus per-
uenerat: iam sese in terrā è navi eiecerat, quadrirememq;

in salo fluctuantem reliquerat. Reliqui praefecti nauium, cum in terram imperator exisset; cum ipsi neq; repugnare, neq; mari effugere, nullo modo possent; appulsis ad Pelorū nauibus Cleomenem persecuti sunt. Tunc praedonum dux Heracleo, repente, prater spem, non sua virtute, sed istius auaritia, nequitiāq; victor, classem pulcherrimam populi Ro. in litus expulsam, & eiectam, cum primum adueesperasceret, inflammari, incendiq; iussit. O tempus miserum atq; acerbum provincia Sicilia! o casum illum multis innocentibus calamitosum, atque funestum! o istius nequitiam, ac turpitudinem singularem! una atq; eadem nox erat, qua prator amoris turpissimi flamma, ac classis populi Ro. praedonum incendio conflagrabat. affertur nocte intempesta grauis huiusce mali nuntius Syracusas: curritur ad praetorium, quo istum ē conuiuio illo praclaro reducerant paullo ante mulieres cum cantu, atq; symphonia. Cleomenes, quamquā nox erat; tamen in publico esse non audet: includit se domi: neque aderat uxor, quae consolari hominem in malis posset. Huius autem praclari imperatoris ita erat seuera domi disciplina, ut in re tanta, in tam graui nuntio nemomitteretur, nemo esset, qui auderet, aut dormientem excitare, aut interpellare vigilantem. Jam vero re ab omnibus cognita, concursabat urbe tota maxima multitudo. non enim, sicut antea cōsuetudo erat,

298
predonum aduētum significabat ignis è specula sublatus,
aut tumulto: sed flamma ex ipso incendio nauium, & ca-
lamitatem acceptam, & periculum reliquum nuntiabat.
Cum prator quareretur, & constaret ei neminem nuntias-
se: fit ad domum eius cum clamore concursus, atq; impe-
tus. Tum iste excitatus exit: audit rem omnem ex Ti-
marchide: sagum sumit. lucebat iam fere: procedit in me-
dium vini, summi, stupri plenus. Excipitur ab omnibus
eiusmodi clamore, ut ei Lampfaceni periculi similitudo
versaretur ante oculos. hoc etiam maius videbatur; quod
in odio simili multitudo hominum hac erat maxima. tum
istius acta commemorabantur, tum flagitiosa illa conui-
uia: tum appellabantur à multitudine mulieres nomina-
tim; tum querebatur ex ipso palam tot dies continuos, per
quos numquā visus esset, ubi fuisset, quid egisset: tum im-
perator ab isto prepositus Cleomenes flagitabatur: neque
quidquam propius est factum, quam ut illud Uticense
exemplum de Hadriano transferretur Syracusas, ut duo
sepulcra duorum pratorum improborum duabusq; in pro-
uinciis constituerentur. verum habita est à multitudine
ratio temporis, habita est tumultus, habita etiam dignita-
tis existimationisq; communis: quod is est conuentus Sy-
racusis ciuium Rom. ut non modo illa prouincia, verum
etiam hac rep. dignissimus existimetur. Confirmant ipsi se,

cum is etiam tum semisomnis stuperet: arma capiunt: totum forum atq; insulam, quæ est urbis magna pars, complent. Vnam illam solam noctem prædones ad Pelorum commorati, cum fumantes etiam nostras naues reliquissent; accedere incipiunt ad Syracusas. qui videlicet sæpe audisset, nihil esse pulchrius, quam Syracusarum mœnia, ac portus. statuerant sese, si ea Verre prætore, non vidissent, numquam esse visuros. ac primo ad illa æstiva prætoris accedunt, ipsam illam ad partem litoris, ubi iste per eos dies tabernaculis positus, castra luxuriæ collocaret. quæ, postea quam inanem locum offenderunt, & prætorem commouisse ex eo loco castra senserunt; statim sine ullo metu in portum ipsum penetrare cœperunt. Cum in portum dico iudices (explanandum est enim diligentius eorum causa, qui locum ignorant) in urbem dico, atq; in urbis intimam partem venisse piratas. non enim portu illud oppidum clauditur; sed urbe portus ipse cingitur, & concluditur: non ut alluantur à mari mœnia extrema, sed influat in urbis sinum portus. Hic te prætore, Heracleo Archipirata cum quattuor myoparonibus parvis ad arbitrium suum navigabit. Pro di immortales. piraticus myoparo, cum imperiam populi Ro. nomen, ac fasces essent Syracusis, usque ad forum, & ad omnes urbis crepidines accessit: quo neq; Carthaginiensium gloriosissima classes, cum mari pluri-

299
mum poterant, multis bellis saepe conata, umquam aspi-
rare potuerunt: neque populi Ro. inuicta ante te praetorem
gloria illa naualis, umquam tot Punicis, Siciliensibusq;
bellis penetrare potuit: qui locus eiusmodi est, ut ante Sy-
racusani in mœnibus suis, in urbe, in foro hostem armatū
ac victorem, quam in portu ullam hostiū nauē viderent.
hic, te praetore, praedonum nauicula peruagata sunt, quo
Atheniensium classis sola post hominum memoriam CCC.
nauibus vi, ac multitudine inuasit: quae in eo ipso portu,
loci ipsius, portusq; natura victa, atq; superata est. hic pri-
mum opes illius ciuitatis victa, comminuta, depressaque
sunt: in hoc portu Atheniensium nobilitatis, imperij, gloriae
naufragium factum existimatur. eone pirata penetravit,
quo simul atq; adisset, non modo à latere, sed etiam à tergo
magnam partem urbis relinqueret? Insulā totam prater-
uectus est: quae est urbis magna pars Syracusis suo nomi-
ne, ac mœnibus. quo in loco maiores (ut ante dixi) Syra-
cusanum quemquam habitare vetuerunt: quod qui illam
partem urbis tenerent, in eorum potestatem portum futurū
intelligebant. At quemadmodum est peruagatus? radices
palmarum agrestium, quas in nostris nauibus inuenerat,
iaciebat, ut omnes istius improbitatem, & calamitatem Si-
cilia possent cognoscere. Siculósne milites, aratorūne libe-
ros, quorū patres tantum labore suo frumenti exarabant,

ut populo Ro. totique Italia suppeditare possent: eosne in insula Cereris natos, ubi primū fruges inuenta esse dicuntur, eo cibo esse usos, à quo maiores eorum, ceteros quoque, frugibus inuentis, remouerunt? Te pratore, Siculi milites palmarū stirpibus, pradones Siculo frumento alebantur. O spectaculum miserum, atque acerbū. ludibrio esse urbis gloriam, populi Ro. nomen, hominum conuentum, atque multitudinē; piratico myoparonili in portu Syracusano de classe populi Ro. triumphum agere piratam, cum pratoris nequissimi, inertissimiq; oculos pradonū remi respergeret. Posteaquam è portu pirata nō metu aliquo affecti, sed societate exierunt; tum cœperunt querere homines causam illius tanta calamitatis. dicere omnes, & palā disputare, minime esse mirandum, si militibus, remigibusq; dimissis, reliquis egestate, & fame perditis, pratore tot dies cū mulierculis perpotante, tanta ignominia, & calamitas esset accepta. hæc autem istius vituperatio, atque infamia confirmabatur eorū sermone, qui à suis ciuitatibus illis nauibus prepositi fuerant: qui ex illo numero reliqui Syracusas classe amissa refugerant. dicebant, quos ex sua quisque naui missos sciret esse. res erat clara: neque solum argumentis, sed etiā certis testibus istius audacia tenebatur. homo certior fit, agi nihil in foro, & conuentu toto die, nisi hoc queri à nauarchis, quemadmodū classis esset amissa:

illos respondere, & docere unumquemq; missione remigū,
fame reliquorū, Cleomenis timore, & fuga. Quod postea-
quam iste cognouit, hanc rationem habere cœpit. causam
sibi dicendam esse statuerat iam ante, quam hoc usus veni-
ret; ita ut ipsum priore actione dicere audistis. videbat illis
nauarchis testibus, tantum hoc crimen sustinere se nullo
modo posse. consilium capit primo stultum, verumtamen
clemens: Cleomenē, & nauarchos ad se vocari iubet: ve-
niunt. accusat eos, quod huiusmodi de se sermones habue-
rint: rogat, ut id facere desistant: & in sua quisq; naui di-
cat se tantum habuisse nautarum, quantum oportuerit,
neque quemquam esse dimissum. Illi enimvero se ostendūt,
quod vellet, esse facturos. Iste non procrastinat: aduocat
amicos statim: quarit ex his sigillatim, quot quisq; nautas
habuerit: respondit unusquisque ut erat preceptum. iste in
tabellas refert: obsignat signis amicorum prouidens homo:
ut contra hoc crimen, si quando opus esset, hac videlicet te-
stificatione uteretur. Derisum credo esse hominem amentē
à suis consiliarijs, & admonitum, hasce ei tabellas nihil
profuturas etiam plus ex nimia pratoris diligentia suspi-
cionis in eo crimine futurum. Iam iste erat hac stultitia
multis in rebus usus, ut publice quoque quæ vellet, in ci-
uitatum litteris & tolli, & referri iuberet: quæ omnia nūc
intelligit sibi nihil prodesse, post ea quam certis litteris, te-

300

stibus, auctoritatibusque, convincitur. ubi hoc videt, illorum confessionem, testificationem suam, tabellas sibi nullo adiumento futuras; inquit consilium, non improbi pratoris (nam id quidem esset ferendum) sed importuni, atque amentis tyranni. statuit, si hoc crimen extenuare vellet (nam omnino tolli posse non arbitratur) nauarchos omnes testes sui sceleris vita esse priuandos. Occurrebat illa ratio: quid Cleomeni fiet? poterone animadvertere in eos, quos dicto audientes esse iussi? missum facere eum, cui imperium, potestatemque permisi? poterone eos afficere supplicio, qui Cleomenem secuti sunt? ignoscere Cleomeni, qui secum fugere, et se consequi iussit? poterone in eos esse vehemens, qui naues inanes non modo habuerunt, sed etiam apertas? in eis dissolutus, qui solus habuerit constrictam nauem, et minus exinanitam? pereat Cleomenes una. ubi fides? ubi exsecrationes? ubi dextra, complexusque? ubi illud contubernium muliebris militiae in illo delicatissimo litore? fieri nullo modo poterat, quin Cleomeni parceretur, Cleomenem vocat. dicit ei, se statuisse animadvertere in omnes nauarchos: ita sui periculi rationes ferre, ac postulare: tibi unum parcam, et totius istius culpa crimen, vituperationemque inconstantia potius suscipiam, quam aut in te sum crudelis, aut tot, tam graves testes viuos, incolumesque esse patiar. agit gratias Cleomenes: approbat consilium: dicit, ita fieri oportere.

301
oportere. admonet tamen illud, quod istum fugerat, in Phalargum Centuripinum nauarchum non posse animaduerti, propterea quod secum fuisset una in Centuripina quadriremi. Quid ergo? iste homo ex eiusmodi ciuitate, adolescens nobilissimus, testis relinquetur? In praesentia, inquit Cleomenes, quoniam ita necesse est: sed post aliquid videbimus, ne iste nobis obstare possit. Hac posteaquam acta & constituta sunt; procedit iste repente e praetorio inflammatus scelere, furore, crudelitate: in forum venit: nauarchos vocari iubet. qui nihil metuerent, nihil suspicarentur, statim accurrunt. Iste hominibus miseris, innocentibusque in yci catenas imperat. implorare illi fidem populi Romani, & quare id faceret, rogare. tunc iste hoc causse dicit; quod classem praedonibus prodidissent. Fit clamor, & admiratio populi, tantam esse in homine impudentiam, atque audaciam, ut aut aliis causam calamitatis attribueret, quae omnis propter auaritiam ipsius accidisset: aut, cum ipse praedonum socius putaretur, aliis proditionis crimen inferret: deinde, hoc quinto decimo die crimen esse natum, postquam classis esset amissa. Cum hac fierent, quarebatur, ubi esset Cleomenes: non quo illum ipsum, cuiusmodi esset, quisquam supplicio propter illud incommodum dignum putaret. nam quid Cleomenes facere potuit (non enim possum quemquam insimulare falso) quid in-

quam, magnopere potuit Cleomenes facere, istius auaritia nauibus exinanitis? atque eum vident sedere ad latus pratoris, & ad aurem familiariter, ut solitus erat insurrare. tum vero omnibus indignissimum visum est, homines honestissimos, electos ex suis ciuitatibus, in ferrum atq; in vincla coniectos: cleomenē propter flagitiorum, ac turpitudinis societatem familiarissimum esse pratoris. apponitur his tamen accusator Nauus Turpio quidā, qui c. Sacerdote pratore, iniuriarum damnatus est, homo bene appositus ad istius audaciam: quem iste in decumis, in rebus capitalibus, in omni calumnia, praeursorem habere solebat & emissarium. Veniunt Syracusas parentes, propinquiq; miserorum adolescentium, hoc repentino calamitatis suae commoti nuntio: vinctos aspiciunt catenis liberos suos, cum istius auaritia poenam collo, & cervicibus suis sustinerent: adsunt, defendunt, proclamant, fidem tuam quae nusquam erat, nec umquam fuit, implorant. Pater aderat Dexio Tyndaritanus homo nobilissimus, hospes tuus, cuius tu domi fueras, quem hospitē appellaras. eum cum illa auctoritate, & miseria videres praditum, non te eius lachryma, non senectus, non hospitij ius, atq; nomen à scelere aliquam ad partē humanitatis reuocare potuit. Sed quid ego hospitij iura in hac tam immani bellua commemoro? qui Sthenium Thermitanum hospitem suum,

302
cuius domum per hospitium exhausit & exinanivit, ab-
sentem in reos retulerit, causa indicta capite damnarit;
ab eo nunc hospitiorum iura, atq; officia quaramus? cum
homine enim crudeli nobis res est; an cum fera atque im-
mani bellua? te patris lachryma de innocentis filij pericu-
lo non mouebant? cum patrem domi reliquisses, filium te-
cum haberes: te neq; praesens filius de liberorum caritate,
neq; absens pater de indulgentia patria commonebat? ca-
tenas habebat hospes tuus Aristaeus, Dexionis filius. quid
ita? prodiderat classem. quod ob premiū? deseruerat exer-
citiū. quid Cleomenes? ignauus fuerat: at eum tu ob vir-
tutē corona aurea donaras. dimiserat nautas: at ab om-
nibus tu mercedem missionis acceperas. Alter parens ex
altera parte erat Herbitensis Eubulida, homo domi suae
clarus & nobilis: qui, quia Cleomenem in defendendo filio
laserat, nudus pane est destitutus. Quid erat autem quod
quisquā diceret, aut defenderet? Cleomenē nominare non
licet. at causa cogit. moriere, si appellaris, numquam enim
iste est cuiquā mediocriter minatus. At remiges non erāt.
pratorem tu accusas? frange ceruicem. Si neq; pratorem,
neq; pratoris amulū appellare licebit, cum in his duobus
tota causa sit, quid futurū est? Dicit etiam causam He-
raclius Segestanus homo domi suae sūmo loco natus. Au-
dite, ut vestra humanitas postulat iudices audietis enim

de magnis incommodis, iniuriisq; sociorum. Hunc scitote fuisse Heraclium in ea causa, qui propter gravem morbum oculorum tum non navigavit, & iussu eius qui potestatem habuit, cum com metu Syracusis remanserit. Iste certe neq; prodidit classem, neque metu perterritus fugit, neq; exercitum deseruit. etenim tunc esset hoc animadversum, cum classis Syracusis proficiscebatur. is tamen in eadem causa fuit, quasi esset in aliquo manifesto scelere deprehensus, in quem ne falso quidem causa conferri criminis potuit. Fuit in illis nauarchis Heracliensis quidam Furius (non habent illi nonnulla huiusmodi Latina nomina) homo, quamdiu vixit, domi suae non solum post mortem, tota Sicilia clarus, & nobilis: in quo homine tantum animi fuit, non solum ut istum libere laderet (nam id quidem, quoniam moriendum videbat, sine periculose facere intelligebat) verum morte proposita, cum lacrymans in carcere mater noctes, diesq; assideret, defensionem causae suae scripsit: quam nunc nemo est in Sicilia, quin habeat, quin legat, quin tui sceleris, & crudelitatis ex illa oratione commonefiat. in qua docet, quot à ciuitate sua navitas acceperit; quot, & quanti quemq; dimiserit: quot secum habuerit; uē de ceteris navibus dicit. quae cum apud te diceret, virgis oculi verberabantur. ille morte proposita, facile dolorem corporis patiebatur. clamabat, id quod scri-

ptum reliquit, facinus esse indignum, plus impudicissimæ
mulieris apud te de Cleomenis salute, quā de suauitate la-
crymas matris valere. deinde etiā illud video esse dictum,
quod, si recte vos populus Ro. cognouit, non falso ille iam
in ip[s]a morte de vobis predicauit: Non posse Verrem te-
stes interficiendo, crimina sua extinguere. grauiorē apud
sapientes iudices se fore ab inferis testem, quam si uiuus
in iudicium produceretur, tum auaritia solum, si uiueret:
nunc, cum ita esset necatus, sceleris, audacia, crudelitatis
testem fore. Iam illa præclara: Non testium modo cater-
uas, cum tua res ageretur, sed tum à diis manibus inno-
centiū pœnas, sceleratorumq[ue] furias in tuum iudiciū esse
uenturas: sese ideo leniorem casum suum fingere, quod
iam ante aciem securium tuarum, Sestiiq[ue] tui carnificis
vultum, & manum uidisset, cum in conuentu ciuiū Ro-
ma. iussu tuo securi ciues Rom. ferirentur. Ne multa, iu-
dices, libertatem quam vos sociis dedistis, hac ille in acer-
bissimo supplicio miserrimæ seruitutis abusus est. Condem-
nat omnes de consilij sententia. tamen neq[ue] iste in tanta re,
tot hominum, totq[ue] ciuium caussa P. Vectum ad se accer-
sit quaestorem suum, cuius consilio uteretur: neq[ue] P. Cer-
uum tamen virum legatum, qui, quia legatus isto prato-
re in Sicilia fuit, primus ab isto index reiectus est; sed de
latronum, hoc est, de comitum suorum sententia condem-

nat omnes. Hic cuncti Siculi fidelissimi, atq; antiquissimi
socij, plurimis affecti beneficiis à maioribus nostris, gra-
uiter commouentur, & de suis periculis, fortunisque om-
nibus pertimescunt: illam clementiam, mansuetudinemq;
imperij in tantam crudelitatem, inhumanitatemque esse
conuersam? condemnari tot homines uno tempore, nullo
crimine? defensionem suorum furtorum prætorem impro-
bum ex indignissima morte innocentium quarere? Nihil
addi iam videtur iudices ad hanc improbitatē, amentiam,
crudelitatemque posse; & recte nihil videtur. nam si cum
aliorum improbitate certet, longe omnes, multumq; supe-
rabit. sed secū ipse certat: id agit, ut semper superius suum
facinus nouo scelere vincat. Phalargum Centuripinum
dixeram exceptum esse à Cleomene, quod in eius quadri-
remi Cleomenes vectus esset: tamē quia pertimuerat ado-
lescens, quod eandē suam causam videbat esse, quam illo-
rum, qui innocentes peribant: ad hominē accedit Timar-
chides: à securi negat esse ei periculum: virgis ne cadere-
tur, monet ut caveat. Ne multa, ipsum dicere adolescen-
tem audistis, sed ob hunc virgarum metum, pecuniā Ti-
marchidi numerasse. Leuia sunt hac in hoc reo crimina.
metum virgarum Nauarchus nobilissima ciuitatis præ-
tio redemit: humanum. alius ne condemnaretur, pecuniā
dedit: usitatum est. non vult populus Rom. obsoletis cri-

304
minibus accusari Verrem: noua postulat, inaudita desiderat: non de pratore Sicilia, sed de crudelissimo tyranno fieri iudicium arbitratur. includuntur in carcerem condemnati: supplicium constituitur in illos: sumitur de miseris parentibus nauarchorum: prohibentur adire ad filios suos: prohibentur liberis suis cibum, vestitumq; ferre. patres hi quos videtis, iacebant in limine: matresq; misera pernoctabant ad ostium carceris, ab extremo complexu liberum exclusæ: quæ nihil aliud orabant, nisi ut filiorum extremum spiritum ore excipere sibi liceret. Aderat ianitor carceris, carnifex pratoris, mors, terrorq; sociorum & ciuium, licitor Sestius, cui ex omni gemitu, dolereq; certa merces comparabatur. ut adeas, tantum dabis; ut cibum tibi vestitumq; intro ferre liceat, tantum. nemo recusabat. Quid, ut uno ictu securis afferam mortem filio tuo, quid dabis? ne diu crucietur? ne sepius feriat? ne cum sensu doloris aliquo, ut cruciatu spiritus auferatur? Etiam ob hanc causam pecunia licitori dabatur. O magnum, atque intolerandum dolorem; o grauem acerbamque fortunam! non vitam liberum, sed mortis celeritatē pretio redimere cogebantur parentes. atque ipsi etiam adolescentes cum Sestio de eadem plaga, & de uno illo ictu loquebantur: idq; postremū parentes suos liberi orabant, ut leuandi cruciatu sui causa licitori pecunia daretur. Multi &

graues dolores inuenti parentibus, & propinquis: multi. verumtamen mors sit extrema. non erit. estne aliquid ultra, quo progredi crudelitas possit? reperietur. Nam illorum liberi cum erunt securi percussi ac necati, corpora feris obijciuntur. hoc si luctuosum est parenti, redimat pretio sepeliendi potestatem. Onasum Segestanum hominem nobilem dicere audistis, se ob sepulturam Heracly nauarchi pecuniam Timarchidi dinumerasse. hoc ne possis dicere. patres enim veniunt amissis filiis irati: vir primarius, homo nobilissimus, dicit: neq; de filio dicit. Iam hoc, quis tum fuit Syracusis, qui non audierit, quin sciat, has per Timarchidem pactiones sepultura cum viuis etiam illis esse factas? non palam cum Timarchide loquebantur? non omnes hominum propinqui adhibebantur? non palam virorum funera locabantur? Quibus rebus omnibus actis, atq; decisis, producuntur ex carcere, & deligantur ad palum. Quis tam fuit illo tempore durus, & ferreus? quis tam inhumane, praeter unum te, qui non illorum aetate, nobilitate, miseria commoueretur? ecquis fuit, quin lacrymaretur? quin ita calamitatem putaret illorum, ut fortunam tamen non alienam, periculum autem commune agi arbitraretur? Feriuntur securi: lataris tu in omnium gemitu, & triumphas: testes auaritia tua gaudes esse sublatis. Errabas Verres, & vehementer errabas, cum te macu-

305
las furtorum, & flagitiorum tuorum, sociorum innocen-
tium sanguine eluere arbitrabare: praecepta amentia fere-
bare, qui te existimares auaritia vulnera crudelitatis re-
medijs posse sanare. Etenim quamquam illi sunt mortui
sceleris tui testes, tamen eorum propinqui neque tibi, neque
illis desunt: tamen ex illo ipso numero nauarchorū aliqui
uiuunt & adsunt, quos, ut mihi videtur, ab illorum in-
nocentiū poenā fortuna ad hanc causam reservauit. adest
Philarchus Haluntinus, qui, quia cum Cleomene nō fu-
git, oppressus à praeconibus, & captus est: cui calamitas
salui fuit: qui nisi captus à piratis esset, in hunc praedonē
sociorum incidisset. dicet is pro testimonio de missione nau-
tarum, de fame, de Cleomenis fugā. adest Centuripinus
Phalargus, in amplissima ciuitate, amplissimo loco natus:
eadem dicit: nulla in re discrepat. Per deos immortales, iu-
dices, quo tandem animo feretis? aut hac quemadmodum
auditis? Utrum ego desipio, & plusquam satis opus est,
doleo in tanta calamitate, miseriaque sociorū? an vos quoque
hic acerbissimus innocentium cruciatus, & maior pari sen-
su doloris afficit? Ego enim cum Herbitensem, cum Hera-
cliensem securi esse percussam dico; versatur mihi ante
oculos indignitas calamitatis. eorumne populorum ciues,
eorumne agrorū colonos, ex quibus maxima vis frumenti
quotannis plebi Ro. illorum operis, ac laboribus queritur,

qui à parentibus spe nostri imperij, nostraq; equitatis suscepti, educatiq; sunt, ad C. Verris nefariam immanitatem, & ad eius securè funestam esse servatos? Cùm mihi Tyndaritani illius venit in mentem, cùm Segestani, tum iura simul civitatum, atque officia considero. quas urbes P. Africanus etiam ornãdas esse spolijs hostium arbitratus est, eas C. Verres non solùm illis ornamentis, sed etiam viris nobilissimis nefario scelere privavit. En quod Tyndaritani libenter prædicent: Nos in septemdecim populis Sicilia non eramus: nos semper in omnibus Punicis, Sici-
liensibûsque bellis amicitiam, fidemque populi Romani secuti sumus: à nobis omnia populo Romano semper & belli adiumenta, & pacis ornãmẽta administrata sunt. Multum verò hac his iura profuerunt in istius imperio, ac potestate. Vestros quondam nautas contra Carthaginẽ Scipio duxit: at nũc naues cõtra prædones pane inanes Cleomenes ducit. Vobiscum Africanus hostium spolia, & præmia laudis communicavit: at nunc per me spoliati, naues à prædonibus abductæ, ipsi in hostium numero, locoque ducemini. Quid verò illa Segestanorum non solùm literis tradita, neque commemorata verbis, sed multis officiis illorum usurpata, & comprobata cognatio, quos tandem fructus huiusce necessitudinis in istius imperio tulit? nẽpe hoc fuit iure, iudices, ut ex sinu patris nobilissimus ado-

306
lescens, & è complexu matris ereptus innocens filius istius
carnifici Sestio dederetur. Cui civitati maiores nostri ma-
ximos agros atq; optimos concesserunt, quam immunè esse
voluerunt; hac tanta apud te cognationis, fidelitatis, ve-
tustatis auctoritate, ne hoc quidè iuris obtinuit, ut unius
honestissimi, atq; innocentissimi civis mortem & sangui-
nem deprecaretur. Quo confugient socij? què implorabunt?
qua spe deniq; ut vivere velint, tenebuntur, si vos eos de-
seritis? ad senatum deuenient, qui de Verre supplicium su-
mat? non est usitatum, non senatorium. ad populum Ro.
confugient? facilis est causa populi: legem enim sociorum
causa iussisse, & vos ei legi custodes, ac vindicis prapo-
suisse dicet. Hic locus est igitur unus, quo perfugiant: hic
portus, hac arx, hac ara sociorum: quo quidem nunc non
ita confugiunt, ut antea in suis repetendis rebus, solebāt.
non argentum, non aurum, non vestem, non mancipia re-
petunt: non ornamenta, quæ ex urbibus, fanisque erepta
sunt: metuunt homines imperiti, ne iam hac populus Ro.
cōcedat, & iam fieri velit. patimur enim iam multos an-
nos, & silemus, cum videamus ad paucos homines omnes
omnium nationū pecunias peruenisse. quod eo magis ferre
aquo animo, atq; concedere videmur; quia nemo istorum
dissimulat, nemo laborat, ut obscura sua cupiditas esse vi-
deatur. In urbe nostra pulcherrima, atque ornatissima,

quod signū, quæ tabula picta est, quæ nō ab hostibus victis
capta, atque apportata sit? at istorum villa sociorum fide-
lissimorum & plurimis, & pulcherrimis spolijs ornata,
refertaq; sunt. ubi pecunias exterarum nationum esse ar-
bitramini, quibus nunc omnes egent; cum Athenas, Per-
gamum, Cyzicum, Miletum, Chiō, Samon, totam deniq;
Asiam, Achaiam, Graciam, Sicilia, iam in paucis villis
inclusas esse videatis? Sed hæc, ut dico, omnia iam socij ve-
stri relinquunt, & negligunt, iudices, ne publicè à populo
Rom. spoliarentur, officijs ac fide prouiderunt: paucorum
cupiditati, tum, cum obsistere non poterant, tamē sufficere
aliquo modo poterant. Nunc verò iam adempta est non
modò resistendi, verum etiam suppeditandi facultas. Itaq;
res suas negligunt: pecunias, quo nomine iudicium hoc ap-
pellatur, non repetunt; relinquunt, & negligunt. hoc iam
ornatu ad vos confugiunt. aspiciate, aspiciate, iudices, squalo-
rem, sordesq; sociorum. est Sibenius hic Thermitanus cū
hoc capillo, atq; veste: domo sua totā expilatā, mentionem
tuorum furtorum non facit: sese ipsum abs te repetit, nihil
amplius: totum enim tua libidine, & scelere ex sua patria,
in qua multis virtutibus & beneficijs floruit princeps, su-
stulisti. Dexio hic, quem videtis, nō quæ publice Tyndari,
non quæ priuatim sibi eripuisti, sed unicum miser abs te fi-
lium optimum, atque innocentissimum flagitat. non ex li-

307
tibus aestimatis tuis pecuniam, domum, sed ex tua calamitate cineri, atque ossibus filij sui solatium vult aliquod deportare. Hic iam grandis natus Ebulida, hoc tantum, exacta aetate, laboris, itinerisq; suscepit, non ut aliquid ex suis bonis recuperaret, sed ut quibus oculis cruentas ceruices filij sui viderat, iisdem te condemnatum videret. Si per L. Metellum licitum esset, iudices, matres illorum, uxores, sororesque veniebant. quarum una, cum ego ad Heracliam noctu accederem, cum omnibus matronis eius civitatis, et cum multis facibus mihi obviam venit; et ita me suam salutem appellans, te suum carnificem nominans, filij nomen implorans, mihi ad pedes misera iacuit; quasi ego excitare filium eius ab inferis possem. faciebant hoc idem in ceteris civitatibus grandes natus matres, et item parvuli liberi miserorum: quorum utrorumque animas laborem et industriam meam, fidem et misericordiam vestram requirebat. Itaque ad me, iudices, praeter ceteras hanc querimoniam Sicilia detulit. lacrymis ego ad hoc non gloria indutus accessi: ne falsa damnatio, ne carcer, ne catena, ne verbera, ne secures, ne cruciatus sociorum, ne sanguis innocentium, ne denique etiam ex sanguinum corpora mortuorum, ne meror parentum, ac propinquorum magistratibus nostris quaestui posset esse. Hunc ego si metum Siciliae, damnatione istius per vestram fidem, et severitatem deiecero, ius-

dices, satis officio meo, satis illorū voluntati, qui à me hoc petiuerunt, factum esse arbitrabor. Quapropter si quē forte inueneris, qui hoc nauale crimen conetur defendere, ista defendat: illa communia, quæ ad causam nihil pertinent, prætermittat: me tibi culpam fortuna assignare, calamitatem crimini dare, me amissionē classis obycere; cum multi viri fortes in communi, in certoque periculo belli, & terra & mari sapē offenderint. Nullam tibi obycio fortunam: nihil est, quod ceterorum res minus commode gestas proferas, nihil est quod multorum naufragia fortuna colligas. ego naues inanes fuisse dico: remiges, nautasque dimissos: reliquos stirpibus vixisse palmarum: præfuisse classi populi Ro. Siculum; perpetuò socijs, atque amicis Syracusanum: te illo tempore ipso superioribusque diebus omnibus in litore cum mulierculis perpotasse dico. harum rerum omnium auctores, testesque produco. Num tibi insultare in calamitate, num intercludere per fugium fortuna, num casus bellicos exprobrare, aut obycere videor? tametsi solent fortunam sibi obyci nolle, qui se fortuna commiserunt; qui in eius periculis sunt, ac varietate versati. istius quidem calamitatis tua fortuna particeps non fuit. homines enim in prælijs, non in conuiuijs belli fortunam tentare, ac periclitari solent: in illa autem calamitate, non Martem fuisse communem, sed Venerem possumus dicere. quod si fortu-

308
nam obijci tibi non oportet; cur tu fortuna illorum innocentium veniam, ac locum non dedisti? Etiam illud praecidas licet; quod supplicium more maiorum sumpseris, securique percusseris, idcirco à me in crimē, & inuidiam vocari. non in supplicio crimen meum vertitur: nō ego securi nego quemquā feriri debere: non ego metum ex re militari, non securitatem imperij, nō pœnam flagitij tolli dico oportere: fateor non modò in socios, sed etiam in ciues, militesq; nostros per sapē esse seuerē, ac vehementer vindicatū. quare hac quoque pratermittas licet. Ego culpam non in nauarchis, sed in te fuisse demonstro: pretio milites remigesq; dimisisse arguo. hoc nauarchi reliqui dicunt; hoc Netinorū fœderata ciuitas publicè dicit; hoc Herbitenses, hoc Amestratini, hoc Ennenses, hoc Agyrinēses, Tyndaritani, Locrenses publicè dicunt: tuus denique testis, tuus imperator, tuus hospes Cleomenes hoc dicit, sese in terrā esse egressum, uti Pachyno, è terrestri prasidio milites colligeret, quos in nauibus collocaret. quod certè non fecisset, si suum numerum naues haberent. ea est enim ratio instructarum, ornatarūque nauium, ut non modò plures, sed ne singuli quidem possint accedere. Dico prater eā, illos ipsos reliquos nautas fame, atq; inopiā rerum omnium confectos fuisse, ac perditos. dico, aut omnes extra culpā fuisse, aut, si uni attribuenda culpa sit, in eo maximam fuisse, qui optimam

nauem, plurimos nautas haberet, summum imperium ob-
 tineret: aut, si omnes in culpa fuerint, non oportuisse Cleo-
 menē constitui spectatorem illorum mortis, atq; cruciatu.
 dico etiam, in illo supplicio, mercedem lacrymarum, mer-
 cedem vulneris, atque plagæ, mercedem funeris ac
 sepultura constitui nefas fuisse. Quapropter si mihi
 respondere voles, hæc dicito, classem instructam, at-
 que ornata fuisse; nullum propugnatorem abfuisse;
 nullum vacuum transtrum remigi fuisse; rem frumen-
 tariam esse supeditatam; mentiri nauarchos; mentiri tot,
 Et tam graues ciuitates, mentiri etiam Siciliam totam;
 proditum te esse à Cleomene, qui se dixerit exisse in terrā,
 ut Pachyno deduceret milites; animum illis, nō copias de-
 fuisse; Cleomenem acerrimè pugnantem ab his relictum
 esse atque desertum; nummum ob sepulturam datum me-
 mini. quæ si dices tenebere: sin alia dices; quæ à me dicta
 sunt, non refutabis. Hic tu etiam dicere audebis: est in iu-
 dicibus ille familiaris meus, est paternus amicus ille? non
 ut quisq; maximè est, qui cū tibi aliquid sit, ita tui huius-
 cemodi criminis maximè eū pudet? Paternus amicus est
 ipse pater si iudicaret, per deos immortales, quid facere pos-
 set, cū tibi hæc diceret? tu in provincia populi Ro. prætor
 cum tibi maritimum bellum esset administrandum, Ma-
 mertinis, ex fœdere quam deberent nauem, per triennium
 remisisti

remisisti: tibi apud eosdem priuatim nauis oneraria maxima publicè est edificata: tu à ciuitatibus pecunias classis nomine coëgisti: tu pretio remiges demisisti: tu, cum nauis esset à quaestore, & ab legato capta pradonum, archipiratam ab omnium oculis remouisti: tu, qui ciues Rom. esse dicerentur, qui à multis cognoscerentur, securi ferire potuisti: tu tuam domum piratas abducere, in iudicium archipiratam domo producere ausus es: tu in prouinciâ tam splendidâ, apud socios fidelissimos, ciues Ro. honestissimos, in metu periculôque prouinciæ, dies continuos complures in littore, conuiuijsq; iacuisti: te per eos dies nemo domi tuæ conuenire, nemo in foro videre potuit: tu sociorum, atq; amicorum ad ea conuiuia matres-familias adhibuisti: tu inter eiusmodi mulieres prætectatum tuum filium, nepotem meum collocauisti: ut ætati maximè lubrica, atque incerta exempla nequitie parentis uita præberet: tu prætor in prouincia cum tunica talari pallioque purpureo uisus es: tu propter amorem libidinemq; tuam, imperium nauium legato populi Ro. ademisti, Syracusanos tradidisti tui milites in prouincia Sicilia frugibus, frumentoq; caruere: tua luxuriâ atq; auaritiâ classis populi Romani à pradonibus capta, & incensa est: post Syracusas conditas quem in portum numquam hostis accesserat, in eo, te prætore, primum pirata nauigauerunt: neque hac

tot tantaq; dedecora dissimulatione tua, neq; obliuione hominum, ac taciturnitate tegere voluisti: sed etiam nauium praefectos sine ulla causa de complexu parentum suorum, hospitumq; tuorum, ad mortem, cruciatumq; rapuisti: neq; in parentum luctu atq; lacrymis te mei nominis commemoratio mitigauit: tibi hominum innocentium sanguis non modò voluptati, sed etiã quaestui fuit. Hæc si tibi tuus parens diceret, posses ab eo veniam petere? posses ut tibi ignosceret postulare? Satis est factum Siculis, satis officio ac necessitudini, iudices, satis promisso nostro, ac muneri recepto. reliqua est ea causa, iudices, quæ non iã recepta, sed innata, neque delata ad me, sed in anima, sensuque meo penitus affixa, atque insita est: quæ non ad sociorum salutem, sed ad ciuium Romanorum, hoc est ad uniuscuiusque nostrum vitam, & sanguinẽ pertinet. In qua nolite à me, quasi dubium sit aliquid, argumenta, iudices, expectare. omnia, quæ dicam de supplicio ciuium Ro. sic erunt clara, & illustra, ut ad ea probanda totam Siciliam testem adhibere possim. furor enim quidam sceleris & audacia comes, istius effrenatum animum, importunamque naturam tanta oppressit amentia, ut numquã dubitare in conuentu, palam supplicia, quæ in conuictos malefactorum seruos constituta sunt, ea in ciues Ro. expromere. Virgine quam multos ceciderit, quid ego commemorem? tantum

310
breuissimè dico, iudices, nullum fuit omninò isto pretore,
in hoc genere discrimen. Itaque iam consuetudine ad cor-
pora ciuium Ro. etiam sine istius nutu ferebatur manus
ipsa lictoris. Num potes hoc negare Verres? in foro Lily-
bai, maximo conuentu, C. Seruilius ciuem Ro. in con-
uentu Panarmitano veterem negotiatorem, ad tribunal,
antè pedes tuos, ad terram virgis & verberibus abiectum?
aude hoc primum negare, si potes. nemo Lilybai fuit, quin
viderit: nemo in Sicilia, quin audierit. Plagis confectum
dico à lictoribus tuis ciuem Ro. antè oculos tuos concidisse.
ob quam causam dij immortales? tametsi iniuriam facio
còmunì causse & iuri ciuitatis. quasi enim possit esse vlla
caussa, cur hoc cuiquam ciui Ro. iure accidat, ita quæro,
quæ in Seruilio caussa fuerit. ignoscite in hoc uno, iudices:
in ceteris enim non magnoperè causas requiram. Locutus
erat liberius de istius improbitate, atque nequitia. quod isti
simul ac renuntiatum est, hominem iubet Lilybaeum va-
dimonium Venerio seruo promittere. promittit. Lilybaeum
venitur. cogere eum cœpit, cum ageret nemo, nemo postu-
laret, ^{HS.} duobus millibus sponsionem facere cum lictore
suo, ni furtis quæstum faceret. Recuperatores de cohorte
sua dicit se daturum. Seruilius & recusare, & deprecari,
ne iniquis iudicibus, nullo aduersario, iudicium capitis in
se constitueretur. Hac cū maximè loqueretur; sex lictores

circumsistunt valentissimi, & ad pulsandos verberandosque homines exercitissimi: cadunt acerrimè virgis: denique proximus lictor (de quo sæpè iam dixi) Sestius conuerso bacillo oculos misero tundere vehementissimè cepit: itaque ille, cum sanguis os, oculosque compleisset, concidit: cum illi nihilo minus iacenti latera tunderentur, ut aliquando spondere se diceret, sic ille affectus illinc tum pro mortuo sublatus, breui postea est mortuus. Iste autem homo venerius, & affluens omni lepore, & venustate, de bonis illius in æde Veneris argenteum Cupidinem posuit. sic etiã fortunis hominum abutebatur ad nocturna vota cupiditatum suarum. Nam quid ego de ceteris ciuium Ro. supplicijs sigillatim potius, quàm generatim atque uniuersè loquar? Carcer ille, qui est à crudelissimo tyranno Dionysio factus Syracusis, quæ Latomia vocantur, in istius imperio domicilium ciuium Ro. fuit. ut quisque istius animum, aut oculos offenderat, in Latomias statim coniecebatur. Indignum hoc video videri omnibus, iudices: & id iam priore actione, cum hæc testes dicerent, intellexi. retineri enim putatis oportere iura libertatis non modò hic, ubi tribuni plebis sunt, ubi ceteri magistratus, ubi pleni forum iudiciorum, ubi senatus auctoritas, ubi existimatio populi Romani & frequentia; sed ubicumque terrarum, & gentium violatum ius ciuium Ro. sit, statuitis id per-

311
tinere ad communem causam libertatis, & dignitatis. In
externorum hominum, & maleficorum, sceleratorumq;
in pradonum, hostiūque custodias tu tantum numerum
civium Ro. includere ausus es? numquāne tibi iudiciū,
numquam concionis, numquam huius tantæ frequentie,
quæ nūc animo te iniquissimo infestissimoq; intuetur, venit
in mentem? numquam tibi populi Romani absentis digni-
tas, numquam species ipsa huiuscemodi multitudinis, in
oculis animoq; versata est? numquam te in horum conspe-
ctum rediturum, numquā in forum populi Romani ven-
turum, numquam sub legum & iudiciorum potestatem
casurum esse putasti? At quæ erat ista libido crudelitatis
exercenda? quæ tot scelerū suscipiendorum causa? nulla,
iudices, præter prædandi novam singularemq; rationem.
Nam ut illi, quos à poëtis accepimus, sinus quosdam ob-
sedisse maritimos, aut aliqua promontaria, aut prærupta
saxa tenuisse dicuntur, ut eos, qui essent appulsi navigijs,
intercipere possent: sic iste in omnia maria infestus ex om-
nibus Sicilia partibus imminebat. quæcunque navis ex
Asia, quæ ex Syria, quæ Tyro, quæ Alexandria venerat,
statim certis indicibus & custodibus tenebatur: vectores
omnes in Latomias conijciebantur: onera atq; merces in
prætoriam domum deferiebantur. Versabatur in Sicilia
longo intervallo alter, non Dionysius ille, nec Phalaris

(tulit enim illa quondam insula multos & crudeles tyrānos) sed quoddam nouum monstrum, ex vetere illa immanitate, quae in iisdem locis versata esse dicitur. nō enim Charybdin tam infestam, neque Scyllam nautis, quam istum in eodem freto fuisse arbitror: hoc etiam iste infestior, quod multo se pluribus & maioribus canibus succinxerat. Cyclops alter, multo importunior. hic enim totam insulam obtinebat: ille Aetnam solam, & eam Sicilia parue tenuisse dicitur. At quae causa tum subiciebatur ab ipso, iudices, huius tam nefariae crudelitatis? eadem, quae nūc in defensione commemorabitur. Quicumq; accesserant ad Siciliam paullo pleniores, eos Sertorianos milites esse, atq; à Dianio fugere dicebat. illi ad deprecandum periculum proferebāt alij purpuram Tyriam, thus alij, atq; odores, vestemq; lineam, gemmas alij, & margaritas, vina nonnulli Graeca, venalesque Asiaticos: ut intelligeretur ex mercibus, quibus ex locis nauigarent. non intelligebant eas ipsas sibi causas esse periculi, quibus argumentis se ad salutem uti arbitrabantur. iste enim hac eos expiratarum societate adeptos esse dicebat: ipsos in Latomias abduci imperabat: naues eorum atque onera diligenter asseruanda curabat. His institutis cum completus iam mercatorum carcer esset, tum illa fiebant, quae L. Suetium equitem Romanum lectissimum virum dicere audistis; quae ceteros audistis.

312
cervices in carcere frangebantur indignissimè civium Ro.
ut etiā illa vox, & illa imploratio, *Civis Romanus sum*,
qua sæpè multis in ultimis terris opem inter barbaros &
salutem tulit, ea mortem illis acerbiores, & supplicium
maturius ferret. Quid est Verres? quid ad hac cogitas
respondere? num mentiri me? num fingere aliquid? num
augere crimen? numquid horum dicere istis defensoribus
tuis audes? Cedo mihi quaeso ex ipsius sinu litteras Syra-
cusanorum, quas iste ad arbitrium suum confectas esse
arbitratur: cedo rationem carceris, qua diligentissimè cō-
ficitur, quo quisque die datus in custodiam, quo mortuus,
quo necatus sit. *LITTERAE SYRACUSANORVM.* Videtis
cives Romanos gregatim coniectos in Latomias: videtis
indignissimo loco coaceruatam multitudinem vestrorum
civium. quarite nunc vestigia, quibus exitus illorum ex
illo loco compareant; nulla sunt. omnesne mortui? si ita
posset defendere, tamen fides huic defensioni non habere-
tur. sed scriptum exstat in iisdem litteris, quod iste homo
barbarus, ac dissolutus neque attendere umquam, neque
intelligere potuit. ἐδύω' θύων, inquit, hoc est, ut Siculi
loquuntur, supplicio affecti, ac necati sunt. Si quis rex, si
qua ciuitas exterarum gentium, si qua natio fecisset ali-
quid in ciuē Ro. eiusmodi, nonne publicè vindicaremus?
non bello persequeremur? possemus hanc iniuriam, igno-

miniamque nominis Romani inultam, impunitamque di-
 mittere? quot bella maiores nostros, et quanta suscepisse
 arbitramini, quod ciues Romani iniuriâ affecti, quod na-
 uicularij retenti, quod mercatores spoliati dicerentur? et
 ego retentos non quæror: spoliatos ferendum puto: nauibus,
 mancipijs, mercibus ademptis, in vincula coniectos esse
 mercatores, et in vinculis ciues Ro. necatos esse arguo. Si
 hac apud Scythas dicerem, non hic in tanta multitudine
 ciuium Ro. non apud senatores lectissimos ciuitatis, non
 in foro populi Romani de tot et tam acerbis supplicijs ci-
 uium Romanorum: tamen animos etiam barbarorum
 hominum permouerem. tanta enim huius imperij ampli-
 tudo, tanta nominis Ro. dignitas est apud omnes nationes,
 ut ista in nostros homines crudelitas nemini concessa vi-
 deatur. Num ego tibi ullam salutem, ullum per fugium
 putem, cum te implicatum seueritate iudicum, circumre-
 titum frequentia populi Romani esse videam? Si, me her-
 cules (id quod fieri intelligo non posse) ex his laqueis te exue-
 ris, ac te aliqua vi hac ratione explicaris: in illas tibi ma-
 iores plagas incidendum est; in quibus te ab eodem me, su-
 periore ex loco confici, et concidi necesse est. Cui si etiam illud
 quod defendit, velim concedere; tamen illa ipsa defensio
 non minus esse ei perniciofa, quam mea vera accusatio de-
 beat. Quid enim defendit? ex Hispania fugientes se exce-
 pisse, et

313
pisse, & supplicio fecisse dicit. Quis tibi id permisit? quò id
iurè fecisti? quis idem fecit? qui tibi id facere licuit? forum
plenum, & basilic as istorum hominum videmus, & ani-
mo a quo videmus. civilis enim dissensionis, & sine amē-
tia, sine fati, seu calamitatis, non est iste molestus exitus,
in quo reliquos saltem ciues incolumes licet conseruare.
Verres ille vetus proditor consulis, translator quaesturae,
auerfor pecuniae publicae, tantum sibi auctoritatis in rep.
suscepit, ut quibus hominibus per senatum, per populum
Ro. per omnes magistratus in foro, in suffragijs, in hac
urbe, in rep. versari liceret; ijs omnibus mortem acerbam
crudelemq; proponeret, si fortuna eos ad aliquam partem
Siciliae detulisset. Ad Cn. Pompeium clarissimum virum,
& fortissimum permulti, occiso Perperna, ex illo Serto-
riano numero militum confugerunt. quem non ille summo
cum studio saluum, incolumemq; seruauit? cui cui sup-
plici non illa dextera inuicta & fidem porrexit, & spem
salutis ostendit? Itane verò? quibus fuit portus apud eū,
contra quem arma tulerunt; ijs apud te, cuius nullum in
rep. unquam monumentū fuit, mors, & cruciatus erat
constitutus? Vide, quam commodam defensionem exco-
gitaris. malo, malo, mehercules, id quod tu defendis, his
iudicibus, populoq; Ro. quam id, quod ego in simulo, pro-
bari. malo, inquam, te isti generi hominum, quam mer-

catoribus, & nauicularijs inimicum, atque infestum putari. meum enim crimen aueritia te nimia coarguit: tua defensio furoris cuiusdam, & immanitatis, & inaudita crudelitatis, & pane noua proscriptionis. Sed non licet mihi isto tanto bono, iudices, uti, non licet. adsunt enim Puteoli toti: frequentissimi venerunt ad hoc iudicium mercatores, homines locupletes, atque honesti; qui partim socios suos, partim libertos ab isto spoliatos, in vincla cōiectos, partim in vinculis necatos, partim securi percussos esse dicent. Hic vide quam me sis vsurus æquo. cum ego P. Granium testem produxero, qui suos libertos à te securi percussos esse dicat; qui à te nauem suam, merces repetat: refelluo si poteris: meum testem deferam; tibi fauebo, te inquam, adiuuabo. ostendito illos cum Sertorio fuisse, à Dianio fugiētes ad Siciliam esse delatos. nihil est, quod te malim probare. nullum enim facinus quod maiore supplicio dignum sit, reperiri, neque proferri potest. Reducam iterum equitem Ro. L. Flauium, si voles: quoniam priore actione, ut patroni tui dictitant, noua quadam sapientia, ut omnes intelligunt, conscientia tua, atq; auctoritate meorum testium, testem nullum interrogasti: interrogetur Flauius, si voles, qui nam fuerit L. Herennius, quem ille argentariā Lepidum fecisse dicit: qui cum amplius centum ciues Ro. haberet ex conuentu Syracusanum, qui eum non solum cognosceret,

314
sed etiam lacrymantes, ac te implorantes defenderent; tamen à te, inspectantibus omnibus Syracusanis securi percussus est. hunc quoque testem meum refelli; & illum Herennium Sertorianum fuisse abs te demonstrari, & probari volo. Quid de illa multitudine dicemus eorum, qui capitibus inuolutis in piratarum, captiuorumque numero producebantur, ut securi ferirentur? quæ ista nona diligentia? quam ob causam abs te cogitata? ante L. Flauij, ceterorumque de L. Herennio vociferatio commouebat? an M. Annij grauißimi, atque honestißimi viri summa auctoritas paullo te diligentio rem, timidiorémque fecerat? qui nuper pro testimonio, non aduenam nescio quem, nec alienum; sed eum ciuem Romanum, qui omnibus in illo conuentu notus, qui Syracusis natus esset, à te securi percussus esse dixit. Post hanc illorum vociferationem, post hanc communẽ famam, atque querimoniam, non mitior in supplicio, sed diligentior esse cœpit. capitibus inuolutis ciues Ro. ad necem producere instituit: quos tamen idcirco necabat palam, quod homines in conuentu (id quod antea diximus) nimium diligenter prædonum numerum requirebant. Hæc inne plebi Romana te pratore est constituta condictio? hæc negotij gerendi spes? hoc capitis, vitæque discrimen? parumne multa mercatoribus sunt necessario pericula subeunda fortune, nisi etiam hæc formidines ab no-

stris magistratibus, atq; in nostris prouincijs impendebūt
ad eamne rem fuit hac suburbana ac fidelis prouincia,
plena optimorum sociorum, & honestissimorum ciuium
Romanorum, quæ ciues Ro. omnes suis ipsa sedibus li-
bentissimè semper accepit; ut qui usque ex ultima Syria,
atq; Ægypto nauigarent, qui apud barbaros propter toge
nomen in honore aliquo fuissent, qui ex predonum insidijs,
qui ex tempestatum periculis profugissent, in Sicilia securi
ferirentur, cum se iam domum venisse arbitrarentur? Nā
quid ego de P. Gaio Consano municipe dicam, indices?
aut qua vi vocis, qua gravitate verborū, quo dolore ani-
mi dicam? tametsi dolor me non deficit: ut cetera mihi in
dicendo digna re, gigna dolore meo suppetant, magis ela-
borandum est: quod crimen eiusmodi est, ut, cum primum
ad me delatum est, usurum me illo non putarem. tametsi
enim verissimum esse intelligebam; tamen credibile fore nō
arbitrabar. coactus lacrymis omnium ciuium Ro. qui in
Sicilia negotiantur, adductus Valentinorum hominum
honestissimorum testimonijs, omniumq; Rheginorū, mul-
torūq; equitū Ro. qui casu tum Messana fuerunt, dedi
tantum priore actione testimonium, res ut nemini dubia
esse posset. Quid nunc agam? cum iam tot horas de uno ge-
nere ac de istius nefaria crudelitate dicam: cum propè om-
nem vim verborū eiusmodi, quæ scelere istius digna sunt,

alijs in rebus consumpserim, neq; hoc prouiderim, ut varietate criminum vos attentos tenerem? quemadmodum de tanta re dicam? opinor unus modus, atque una ratio est. rem in medio ponam: qua tantū habet ipsa grauitatis, ut neque mea, quæ nulla est, neque cuiusquam, ad inflammandos vestros animos eloquētia requiratur. Gaius hic, quem dico, Consanus, cum illo in numero ab isto in vincula cōiectus esset, & nescio qua ratione clam è Latomijs profugisset, Messanamq; venisset; qui propè iam Italiam & mœnia Reginorum videret, & ex illo metu mortis, ac tenebris, quasi luce libertatis, & odore aliquo legū recreatus, reuixisset; loqui Messana cœpit, & queri, se ciuē Ro. in vincla esse coniectum: sibi recta iter esse Romam; Verri se præsto aduenienti futurum. non intelligebat miser, nihil interesse, utrum hac Messana, an apud ipsum in prætorio loqueretur. Nam, ut ante vos docui, hanc sibi iste urbem delegerat, quam haberet adiutricem scelerum, furtorum receptricem, flagitiorum omnium sociam. Itaq; ad magistratum Mamertinum statim deducitur Gaius: eoque ipso die casu Messanam Verres venit. res ad eū defertur, esse ciuem Romanum, qui se Syracusis in Latomijs fuisse quereretur: quem iam ingredientem nauem, & Verri nimis atrociter minitantem, à se retractum esse, & asseruatum, ut ipse in eum statueret, quod videretur. Agit homi-

nibus gratias, & eorum erga se benevolentiam, diligentiamq; collaudat. ipse inflammatus scelere, & furore, in forum venit. ardebant oculi: toto ex ore crudelitas emicabat. expectabant omnes, quo tandem progressurus, aliquidnam acturus esset; cum repente hominem proripi, atq; in foro medio nudari, ac deligari, & virgas expediri iubet. clamabat ille miser, se ciuem esse Romanum, municipem Consanum, meruisse se cum L. Pretio splendidissimo equite Romano, qui Panormi negotiaretur; ex quo hac Verres scire posset. tum iste, se comperisse ait, eum speculandi causa in Siciliam abducibus fugitiuorum esse missum: cuius rei neq; index, neq; vestigium aliquod, neque suspicio cuiquam esset ulla. deinde iubet undiq; hominem proripi, vehementissimeq; verberari. Cadebatur virgis in medio foro *Messanae* ciuis Romanus, iudices, cum interea nullus gemitus, nulla vox alia istius miseri inter dolorem, crepitumq; plagarum audiebatur, nisi hac, *Ciuis Romanus sum. hac se commemoratione ciuitatis omnia verbera depulsurum, cruciatumq; à corpore deiecturum arbitrabatur.* is non modò hoc non perfecit, ut virgarum vim deprecaretur: sed cum imploraret saepius, usurparétq; nomen ciuitatis; crux, crux, inquam, infelici, & arummoso, qui numquam istam potestatem viderat, comparabatur. *O nomen dulce libertatis: eius eximium nostra ciuitatis:*

316
O lex Porcia, legesq; Sempronia: o grauiter desiderata, & aliquando reddita plebi Romana tribunitia potestas. huc-cine tandem omnia reciderunt? ut ciues Ro. in provincia populi Romani oppido fœderatorum, ab eo, qui beneficio populi Rom. fasces, & secures haberet, deligatus in foro virgis caderetur? Quid, cum ignes, cadentesque lamina, ceteriq; cruciatus admouebantur? si te illius acerba imploratio, & vox miserabilis, non inhibebat: ne cuius quidē Romanorum, qui tum aderant, fletu & gemitu maximo commouebare? in crucem tu agere ausus es quemquam, qui se ciuem Romanum esse diceret? Nolui tam vehemēter agere hoc prima actione, iudices, nolui. vidistis enim ut animi multitudinis in istum dolore, & odio, & cōmunis periculi metu concitarentur. statui egomet mihi, tum modum orationi meae, & C. Numitorio equiti Romano primo homini, testi meo: & Glabrionem, id quo sapientissimè fecit, facere latatus sum; ut repente consilio in medio testem dimitteret. etenim verebatur, ne populus Ro. ab isto eas pœnas vi repetisse videretur; quas veritus esset, ne iste legibus, & vestro iudicio non esset persoluturus. Nunc quoniam iam exploratū est omnibus, quo loco caussa tua sit, & quid de te futurum sit, sic tecum agam. Gaium istum quem repentinum speculatorem fuisse dicis, ostendā in Latonias Syracusis à te esse coniectum: neque id solum

ex litteris ostendam Syracusanorum, ne possis dicere me, quia sit aliquis in litteris Gavius, hoc fingere, & eligere nomen, ut hunc illum esse possim dicere; sed secundum arbitrium tuum testes dabo; qui istum ipsum Syracusis dante in Latonias coniectum esse dicant. producam etiā Consanos, municipes illius ac necessarios, qui te nunc sero doceant, indices non sero, illum P. Gavius, quem tu in crucem egisti, ciuem Ro. & municipem Consanum, non speculatorem fugitivorum fuisse. Cum hac omnia, qua polliceor, cumulate tuis proximis plana fecero: tū istuc ipsum tenebo, quod abs te mihi datur: eo contentum me esse dicā. Quid enim nuper tu ipse, cum populi Ro. clamore, atque impetu perturbatus exsiluisti, quid inquam locutus es illud, quod moram supplicio quaereret, ideò clamitasse, se esse ciuem Romanum: sed speculatorem fuisse. Iam mei testes verisunt. Quid enim dicit aliud C. Numitorius? quid M. & P. Cotij nobilissimi homines ex agro Tauromitano? quid Q. Luceius, qui argentariam Rhegi maximam fecit? quid ceteri? adhuc enim testes ex eo genere à me sunt dati, non qui nouisse Gavius, sed qui se vidisse dicerent; cum is, qui se ciuem Ro. esse clamaret, in crucem ageretur. Hoc tu, Verres, idem dicis, hoc tu confiteris, illum clamitasse, se ciuem esse Romanum. apud te nomen civitatis ne tantum quidem valuisse, ut dilationē aliquam

aliquam crucis, ut crudelissimi, et terrimique supplicij ali-
 quam parvam moram saltem posset afferre. Hoc teneo, hic
 hareo, iudices, hoc sum contentus uno: omitto, ac negligo
 cetera: sua confessione induatur, ac iuguletur necesse est. qui
 esset ignorabas? speculatorem esse suspicabare? non quaro,
 qua suspitione: tua te accuso oratione. ciuem Ro. se esse di-
 cebat. si tu apud Persas, aut in extrema India deprehen-
 sus, Verres, ad supplicium ducerere, quid aliud clamita-
 res, nisi te ciuem esse Romanum? Et si tibi ignoto apud ig-
 notos, apud barbaros, apud homines in extremis, atque ul-
 timis gentibus positos, nobile et illustre apud omnes nomē
 tua civitatis profuisset: ille quisquis erat, quem tu in cru-
 cem rapiebas, qui tibi esset ignotus, cum ciuem se Ro. esse
 diceret, apud te prætorem si non effugium, ne moram qui-
 dem mortis, mentione, atque usurpatione civitatis assequi
 potuit? Homines tenues, obscuro loco nati nauigant: adeunt
 ad ea loca, quæ numquam antea viderunt: ubi neque noti
 esse ijs, quo venerunt; neque semper cum cognitoribus esse
 possunt: hac una tamen fiducia civitatis, non modo apud
 nostros magistratus, qui et legum, et existimationis pe-
 riculo continentur; neque apud ciues solum Ro. qui et ser-
 monis, et iuris, et multarum rerum societate iuncti sunt,
 fore se tutos arbitrantur; sed quocumque venerint, hanc
 sibi rem presidio sperant esse futurum. tolle hanc spem, tolle
 hoc presidium ciuibus Romanis. constitue nihil esse opis in

hac voce, Cuius Ro. sum: posse impune prætorem, aut aliū quemlibet, supplicium, quod velit in eum constituere, qui se ciuem Ro. esse dicat, quod quis ignoret: iam omnes provincias, iam omnia regna, iam omnes liberae ciuitates, iam omnem orbem terrarū, qui semper nostris hominibus maximè patuit, ciuibus Ro. ista defensione præcluseris. Quid, si L. Pretium equitē Ro. qui tum in Sicilia negotiabatur, nominabat? etiāne id magnum fuit, Panormum litteras mittere, asseruisse hominem, custodijs Mamertinorum tuorum vinctū, clausum habuisse, dum Panormo Pretius veniret? cognosceret hominem: aliquid de summo supplicio remitteres. si ignoraret: tum, si ita tibi videretur, hoc iuris in omnes constitueres, ut qui neq; tibi notus esset, neque cognitorem locupletem daret, quamuis ciuis Ro. esset, in crucem tolleretur. Sed quid ego plura de Gaio? quasi tu Gaio tum fueris infestus, ac non nomini, generi, iuriciuium hostes. non illi, inquam, homini, sed causa communi libertatis inimicus fuisti. Quid enim attinuit, cum Mamertini more, atque instituto suo crucem fixissent post urbem in via Pompeia, te iubere in ea parte figere, qua ad fretum spectaret, & hoc addere, quod negare nullo modo potes, quod omnibus audientibus dixisti palam, te idcirco illum locum diligere, ut ille qui se ciuem Ro. esse diceret, ex cruce Italiam cernere ac domum suam prospicere posset? Itaque? Itaq; illa crux sola, indices, post conditam Mes-

318
sanam illo in loco fixa est. Italia cōspectus ad eam rem ab
isto delectus est, ut ille in dolore, cruciatuque moriens, per-
angusto freto diuisa seruitutis, ac libertatis iura cognosce-
ret: Italia autem alumnū suū, seruitutis extremo,
summoq; supplicio affectum videret. Facinus est, vinciri
ciuem Ro. scelus, verberari: propè paricidium, necari:
quid dicam in crucem tollere? verbo satis digno tam ne-
faria res appellari nullo modo potest. non fuit his omnibus
iste contentus. Spectet, inquit, patriam: in conspectu legū,
libertatisq; moriatur. non tu hoc loco Gaium, non unum
hominem nescio quem ciuem Ro. sed communē libertatis,
et ciuitatis causam in illum cruciatum, et crucem egisti.
Iam verò videte hominis audaciam. nōne eum grauius
tulisse arbitramini, quod illam ciuibus Rom. crucem non
posset in foro, non in comitio, non in Rostris defigere? quod
enim his locis in provincia sua celebritate simillimum, re-
gione proximum potuit, elegit: monumentum sceleris, au-
daciaq; sua voluit esse in conspectu Italia, vestibulo Sici-
liae, prateruentione omnium, qui ultro, citroq; nauigarent.
Si hac non ad ciues Ro. non ad aliquos amicos nostra ciui-
tatis, non ad eos, qui populi Ro. nomen audissent: denique,
si non ad homines, verum ad bestias aut etiam, ut longius
progrediar, si in aliqua desertissima solitudine ad saxa, et
ad scopulos hac conqueri, et deplorare vellē; tamen om-
nia muta, atq; inanimata tanta et tam indigna rerū atro-

citale commouerentur. Nunc verò cum loquar apud senatores populi Ro. legum, iudiciorumq, & iuris auctores; timere non debeo, ne non unus iste ciuis Ro. illa cruce dignus; ceteri omnes simili periculo indignissimi iudicentur. Paulo antè, iudices, lacrymas in morte misera, atque indignissima nauarchorum non tenebamus: & rectè, ac meritò sociorum innocentium miseria comouebamur. quid nunc in nostro sanguine tandem facere debemus? nā ciuiū Ro. sanguis coniunctus existimandus est: quoniam id & salutis omnium ratio, & veritas postulat. omnes hoc loco ciues Ro. & qui adsunt, & qui ubicumque sunt, vestrā seueritatem desiderant, vestram fidem implorant, vestrum auxilium requirunt: omnia sua iura, commoda, auxilia, totam denique libertatem in vestris sententijs versari arbitrantur. A me tamen si satis habent; tamen si res aliter acciderit, plus habebunt fortasse, quam postulant. nam & si qua vis istum de vestra seueritate eripuerit, id quod neque metuo, iudices, neque ullo modo fieri posse video: sed in hoc me ratio fefellerit, Siculi causam suam perisse querentur, & mecum pariter modestè ferent: populus quidē Romanus breui, quoniam mihi potestatem apud se agendi dedit, ius suum, me agente, suis suffragijs antè Kal. Feb. recuperabit. Ac si de mea gloria & amplitudine queritis, iudices, non est alienū meis rationibus, istum mihi ex hoc iudicio ereptum ad illud populi Rom. iudicium reservari.

314
Splēdida est illa caus̃sa, probabilis mihi & facilis, populo
grata, atque iucunda. Denique si videor hic, id quod ego
nō quasiui, de uno isto voluisse crescere; isto absoluto, quod
sine multorum scelere fieri non potest, de multis mihi cres-
cere licebit. Sed, mehercules, vestra, rei que pub. caus̃sa, iu-
dices, nolo in hoc delecto consilio tantum flagitium esse cō-
missum: nolo eos iudices, quos ego probarim, atque delege-
rim, sic in hac urbe notatos, isto absoluto, ambulare, ut nō
cera, sed cæno obliti esse videantur. Quamobrem te quoq;,
Hortensi, quia monēdi locus est, ex hoc loco moneo; videas
etiam atque etiā, & consideres quid agas, quo progredia-
re, quem hominem, & qua ratione defendas. neque de illo
quidquam tibi præsilio, quo minus ingenio mecum, atque
omni dicendi facultate contendas. cetera, si qua putas te
occultius extra iudicium, quæ ad iudicium pertinent, fa-
cere posse, si quid artificio, consilio, potentia, gratia, copijs
istius moliri cogitas: magnopere cēseo desistas; & illa, quæ
tentata iam, & cœpta ab isto sunt, à me autē peruestigata,
& cognita, moneo ut exstinguas, & longius progredi ne
sinas. magno tuo periculo peccabitur in hoc iudicio; maiore
quam putas. Quod enim te liberatum iam existimationis
metu, defunctum honoribus, designatum Coss. cogites:
mihi crede ornamenta ista, & beneficia populi Romani nō
minore negotio retinentur quam comparantur. tulit hac
ciuitas, quoad potuit, quoad necesse fuit, regiam istā ve-

stram dominationē in iudicijs, & in omni republica tulit. sed quo die populo Romano tribuni pleb. restituti sunt, omnia ista vobis (si fortē nondum intelligitis) adempta, atque erepta sunt. omnium nunc oculi coniecti sunt hoc ipso tempore in unumquemque nostrū. qua fide ego accusēm, qua religione hi iudicent, qua tu ratione defendas. de omnibus nobis, si quis tantulum de recta regione deflexerit; non illa tacita existimatio, quam antea contemnere solebatis, sed vehemens ac liberum populi Ro. iudiciū consequetur. nulla tibi Quincte cū isto cognatio est, nulla necessitudo: quibus excusationibus ante nimium in aliquo iudicio studiū tuum defendere solebas, earum habere in hoc homine nullam potes. quae iste in provincia palam dictitabat, cum ea quae faciebat, tua se fiducia facere dicebat; ea ne vera putentur, tibi maximē est providendum. Ego mei iam rationem officij confido esse omnibus iniquissimis meis persolutam. nam istum paucis horis primae actionis, omnium mortalium sententijs condemnavi. reliquum iudicium non ita de mea fide, quae perspecta est: neque de istius vita, quae damnata est; sed de iudicibus, & verē ut dicā, de te, futurum est. at quo tempore futurum est? nam id maximē providendum est. etenim cum omnibus in rebus, tum in rep. permagni momenti est, ratio atque inclinatio temporum, nempe eo, cum populus Ro. aliud genus hominum, atque alium ordinem ad res iudicandas requirit: nempe

ea lege de iudijs, iudicibusq; nobis promulgata, quā non
is promulgavit, cuius nomine proscriptam videtis; sed hic
reus, hic, inquam, sua spe atque opinione, quam de vobis
habet, legem illam scribendam, promulgandamq; curavit.

Itaque cum primo agere cœpimus, lex non erat promul-
gata: cum iste vestra severitate permotus multa signa de-
derat, quamobrem responsurus non videretur; mentio de
lege nulla fiebat: posteaquam iste recreari, & confirmari
vultus est, lex statim promulgata est: cui legi cum vestra di-
gnitas vehementer aduersetur; istius spes falsa, & insignis
impudētia maxime suffragatur. Hic si quid erit commis-
sum à quoquā vestrum, quod reprehendatur; aut populus
Ro. iudicabit de eo homine, quem iam antea iudijs indi-
gnum putavit; aut ij, qui propter offensionem iudiciorum
de veteribus iudicibus lege nova, novi iudices erunt cōsti-
tuti. mihi porrò, ut ego non dicam, quis omnium morta-
lium non intelligit, quam longè progredi sit necesse? Potero
silere, Hortensi? potero dissimulare? cum tantum resp. vul-
nus acceperit, ut expilata provincia, vexati socij, dij im-
mortales spoliati, cives Ro. cruciati, & necati impune, me
actore esse videantur? potero hoc ego onus tantum aut in
hoc iudicio deponere, aut diutius tacitus sustinere? nō agi-
tanda res erit? non in medium proferenda? non populi Ro.
fides imploranda? non omnes, qui tanto se scelere obstrin-
xerint, ut aut fidem suam corrumpi paterentur, aut in-

dicium corrumpere, in discrimen ac iudicium vocandis. Quæret aliquis fortasse. Tantumne igitur laborem, tantas inimicitias tot hominum suscepturus es? non studio quidem, hercule, ullo neque voluntate; sed non idem mihi licet, quod ijs, qui nobili genere nati sunt: quibus omnia populi Romani beneficia dormientibus deferuntur: longè alia mihi lege in hac ciuitate, et condicione viuendum est. venit enim mihi in mentem M. Catonis hominis sapientissimi: qui cum se virtute, non genere, populo Romani commendari putaret, cum ipse sui generis initium ac nominis ab se gigni, et propagari vellet: hominum potentissimorum suscepit inimicitias: et maximis in laboribus usque ad summam senectutem, summa cum gloria vixit. Posteaquæ Pompeius humili, atque obscuro loco natus, nonne plurimis inimicitijs maximisque suis periculis, ac doloribus amplissimos honores est adeptus? Modo L. Fimbriam, C. Marium, C. Cælium vidimus, non mediocribus inimicitijs, ac laboribus contendere, ut ad istos honores peruenirent, ad quos vos per ludum et per negligentiā peruenistis. hæc eadem, est nostra rationis regio et via: horum nos hominum sectam, atque instituta persequimur. Videmus quanta sit in inuidia, quantoque in odio apud quosdam homines nobiles novorum hominum virtus et industria; si tantulum oculos deiecerimus, præsto esse insidias; si ullum locum aperuerimus suspicioni aut crimini, accipiendum esse statim vulnus, esse nobis semper vigilan-

321
vigilandum, semper laborandum videmus. Inimicitiae sunt, subeantur: labores, suscipiatur. Etenim tacitae magis, & occulta inimicitiae timendae sunt, quam indictae, & apertae. Hominum nobilium non ferè quisquā nostrae industriae fauet: nullis nostris officiis benevolentiam illorum allicere possumus: quasi natura, & genere disuncti sint, ita disident à nobis animo ac voluntate. Quare quid habent eorum inimicitiae periculi; quorum animos iam antè habueris inimicos, & inuidos, quā ullas inimicitias susceperis? Quamobrem mihi, iudices, optandum est illud, in hoc reo finem accusandi facere, cum & populo Ro. satisfactum, & receptum officium Siculis necessariis meis erit persolutum. Deliberatum autem est, si res opinionem meā, quam de vobis habeo, sefellerit; non modò eos persequi, ad quos maxime culpa corrumpendi iudicij; sed etiam illos, ad quos conscientiae cōtagio pertinebit. Proinde si qui sunt, qui in hoc reo aut potentes, aut audaces, aut artifices ad corrumpendum iudicium velint esse, ita sint parati, ut disceptante populo Ro. mecum sibi rem videant futuram: & si me in hoc reo, quem mihi inimicū Siculi dederunt, satis vehementer, satis perseverantem, satis vigilantem esse cognorunt, existiment in his hominibus, quorum ego inimicitias populi Ro. salutis causa suscepero, multo graviores, atque acriores futuram. Nunc te Iupiter, optimè maxi-

mè, cuius iste donū regale, dignum tuo pulcherrimo tēplo,
dignum Capitolio, atque ista arce omnium nationum, di-
gnum regio munere, tibi factum ab regibus, tibi dicatum
atq; promissum per nefarium scelus de regijs manibus ex-
torsit; cuiusque sanctissimum, & pulcherrimum simula-
crum Syracusis sustulit: teq; Iuno regina, cuius duo fana
duabus in insulis posita sociorum, Melitæ & Sami, san-
ctissima, & antiquissima simili scelere idem iste omnibus
donis, ornamentisq; nudavit: teque, Minerva, quam itē
iste duobus in clarissimis, & religiosissimis templis expila-
uit, Athenis, cum auri grande pondus, Syracusis, cum
omnia præter tectum & parietes abstulit: teque, Latona,
& Apollo, & Diana, quorum iste Deli non fanum, sed
ut hominum opinio & religio fert, sedem antiquam, divi-
numq; domicilium nocturno latrocinio, atque impetu cō-
pilavit: etiam te Apollo, quem iste Chio sustulit: teq; etiam,
atque etiam, Diana, quam Pergæ spoliavit, cuius simula-
crum sanctissimū Segestæ, bis apud Segestanos consecra-
tum, semel ipsorum religione, iterum P. Africani victo-
ria, tollendum asportandumq; curavit: teque, Mercuri,
quē Verres in villa, & in privata aliqua palastra posuit
P. Africanus in urbe sociorum, & in gymnasio Tynda-
ritanorum iuventutis illorum custodem, & præsidem vo-
luit esse: teque, Hercules, quem iste Agrigenti nocte intē-

322
pesta, servorum instructa & comparata manu, conuellere
ex suis sedibus, atq; auferre conatus est: teq; sanctissima
mater fidei, quam apud Enguinos augustissimo, & reli-
giosissimo in templo sic spoliata reliquit, ut nunc nomen
modo Africani, & vestigia violata religionis maneant;
monumenta victoria, faniq; ornamenta non exstent: vosq;
omnium rerum foresum, consiliorum maximorum, legum,
iudiciorumq; arbitri, & testes, celeberrimo in loco pratorij
locati, Castor, & Pollux, quorum è templo questum sibi iste,
& predam maximam improbiissime comparauit: omnesq;
dij, qui vehiculis Tensarum solennes cætus ludorum ini-
tis, quorum iter iste ad suum questum, non ad religionum
dignitatem, faciendum, exigendumq; curauit: teq; Ceres,
& Libera, quarum sacra, sicut opiniones hominum, ac
religiones ferunt, longè maximis, atque occultissimis ca-
remonijs continentur; à quibus initia vite, atque victus,
legum, morum, mansuetudinis, humanitatis exempla ho-
minibus, & ciuitatibus data, ac dispersita esse dicuntur;
quarum sacra populus Romanus à Græcis ascita, & ac-
cepta, tanta religione & publicè & priuatim tuetur, non
ut ab alijs huc allata, sed ut ceteris hinc tradita esse vi-
deantur: quæ ab isto uno sic polluta, & violata sunt, ut
simulacrum Cereris unum, quod à viro non modò tangi,
sed ne aspici quidem fas fuit, è sacrario Catina conuellen-

dum, auertendumq; curauerit: alterum autem Enna ex sua sede, ac domo sustulerit: quod erat tale, ut homines, cum viderent, aut ipsam videre se Cererem, aut effigiem Cereris non humana manu factam, sed calo delapsam arbitrarentur: vos etiam atque etiam imploro, & appello, sanctissima dea, quae illos Ennenses lacus, lucosq; colitis, cunctaq; Sicilia, quae mihi defendenda tradita est, praesidetis: à quibus, inuentis frugibus, & in orbem terrarum distributis, omnes gentes, ac nationes vestri religione numinis continentur: ceteros ite deos, deasq; omnes imploro, atque obtestor, quorum templis & religionibus iste nefario quodam furore, & audacia instinctus, bellum sacrilegum semper, impiumq; habuit indictum; ut, si in hoc reo, atq; in hac causa, omnia mea consilia ad salutem sociorum, dignitatem populi Ro. fidem meam spectauerunt; si nullam ad rem, nisi ad officium & veritatem omnes mea cura, vigilia, cogitationesque laborarunt; quae mea mens in suscipienda causa fuit, fides in agenda, eadem vestra in iudicanda sit. deinde uti C. Verrem, si eius omnia sunt inaudita, & singularia facinora sceleris, audacia, perfidia, libidinis, auaritia, crudelitatis, dignus exitus eiusmodi, vita atque factis, vestro iudicio consequatur. utque respublica meaue fides una hac accusatione mea contenta sit: mihi que posthac bonos potius defendere liceat, quam improbos accusare necesse sit.

FINIS